

UNIVERSUL
LITERAR

Bucur Teodoroviciu Constantin

E. STOENESCU : PORTRET

Salonul Oficial — Paris

An. XLII, Nr. 26.
27 Iunie 1926.

Lei 5.

JANA D'ARC

Văpaia răsăritului topi stropii zoriilor, așezând pe fruntea oceanului un nimf de sânge. Un pescăruș sculă mișuna din somn. Farul își propti lentilele de soare, frecându-se la ochi. Din plămâni lui de granit duhni alarma sirenei. Un bastiment îi trimise salutul infinitului. Martha își împleti beteala cozii în oglinda digului în zâmbetele scrumbiilor albastre. Moș Nichita fanaragiul își ridică tolba în cărcă lovind piatra cu un toag de fier.

— Tăicuțule nu te du la târg, am visat ceva urât astă noapte!

— Dar murim de foame aici; pe corlată nu se mai strivește nici un codru și maică-ta mă așteaptă cu scumpia la marginea apei.

— Da, așa să ști tăicuță că bine n'are să fie! Astă noapte s'a umflat oceanul din toate mădularele și toate cataractele pământului și-au revărsat mânia pe dig. Tu nu ai văzut prăpastia, horcăiai în ceardac, — dormea.

Moș Nichita înălța uluit din umeri, lovind caldarâmul cu galenții lui lemnoși.

— Stăi bre omule nu te depărta și mă ascultă încă! Din far mai rămăsese într'o vreme numai ochecanele. Furtuna a amestecat apa cu pământul și toate corăbiile lumii s'au dus la fund. Când primejdia a ajuns pe treptele farului, mama a înbrățișat picioarele Sfintei Fecioare și tălpile ei mai albe ca spuma talazurilor au călcat apa. Bunătatea și frumusețea ei Dumnezeuască au orbit nemărginirea. Atunci răsmerița și-a pitit irdată furia în sânurile adâncurilor și odată cu dimineața, pacea s'a coborât pe pământ.

— Fii cuminte Marthă!

— Așa este, dar dacă dușmănoasa de apă și-o aduce aminte de lărușita de peste noapte a Prea Sfintei și pândind când ea are să vegheze de acelu din înălțimile Cerurilor la ticăloșiile pământului, zavera are să se abată iar asupra oceanului?!

— Marthă nu căpia!

Ascuțișul toiașului lovi piatra măcinată de săruri și tolba fanaragiului se pierdu în linia albastră a țărului. Cântarea tăioasă a unui cocoș din târg străbătu văzduhul încins. Martha își zvrli colacul de aur al părului peste umărul ei punțintel și înălță o palmă în dreptul frunții pătată de urme adânci de soare, dibuind cocoașa fanaragiului care se afunda în pădurea de catarge. Soarele ajuns deasupra farului aprinse vederea oceanului care își aplecă orbit lumina în pântecul oceanului. Undele zâmbeau în încropeala nămieșului înseilând și destrămand pe loc horbote de spumă. Apa se frământa în cazanele fără de fund ale adâncurilor. Un chit se scâldea în soare asvârlind bucuria pe nas.

O lance îi creștă grumazul și locul scâldătoarei se înegri. Jigania alunecă apoi pe tăișul unde și un lanț zornări sub greutatea dihaniei în pivnița vaporului. Căngile trase mortăciunea

înăuntru și căpitanul cârmi mașinăria, trimițând pe gurile coșului semnale de izbândă. Martha își frecă ochii încărcați de plâns și tânguind amar moartea balaurului. Un nor cu fruntea cătrănită își înălță mânia dinspre Cornul-Caprei, și oglinzile oceanului își ascunse luminile. Un trăsnet înfierbântă apa trăgându-și rachetele înapoi. Pământul bubui îndelung sub apă și farul își aprinse luminile înseserii. În sticla ochelarilor dansau patru stele roșii.

— Se apropie prăpădul de astă noapte bodogăni Martha „aprinzând can„dela din far. Așa se întâmplă când „moare o balenă! Dar Maica Prea„cista nu are să aplece urechea spre „răutatea celor ce-au despuiat de viață „o biată nevinovată înotătoare!“.

Un fulger îi aprinse fața înabușindu-i prorocirea. Un trăsnet spintecă orizontul și bubuitul care-i răspunsese îndată trecu în lumea cealaltă.

— Vine potopul!

Intunericimea umplu tot cuprinsul. Un pui orfan de balenă, icni undeva, pe unda care înghițise sufletul părintelui ei.

— Tăicuțule grăbește pasul căci te sosește sfârșitul lumii!

Dar tolba întârzia în stuful de catarge. Noaptea se apropia mâniaoasă, rostogolind oceanul în plămădeala neagră a cerului. Gloanțe de aur prelins din lacrimile lucefierilor, făcu

spărturi mari în măgurele norilor. Talazurile se înălțară până în suțicara farului stingându-i lumina. Adâncurile scoteau la mal tânguirii infinitului. Vasele își opriră albi în loc. Dar fanaragiul Nichita tot și se ivia. Sfânta Fecioară își întârzi pogorârca. Într'un târziu Martha urcă în far zmuci cu putere oglinzi luminătorului și cristalele cupolei și mise îndată pe apă, poteci orbitoa de raze. Noaptea se lăsa tot mai struitor. Tignalele cereau din depătare, îndurarea farului. Intreg pământul se prefăcu în mormânt.

Și Martha își dete duhul pe reflectorul înalbit și el de spaimă.

În noaptea acea, dupe ce sufletul Marthei s'a suit la cer, toate vasele oceanului și-au păstrat temelile netinse. Sus în clopotnița farului lumina ardea încă și toată căpitănia oceanului îi trimisese zâmbetele recunoștinței. Dimineața zdrobi zavera cu găuri mari de lumină și urgia pieri deapăruri în valuri.

De atunci, în fiecare seară sufletul Marthei fiica fanaragiului Nichita pătoritor luminei apelor, cea dintârcăzută pe rugul prorocirii, sue treptele de granit din capul istmului Sfintei Fecioare.

Târziu, un sâmbure de foc spari ochelarul din cupolă și ocrotirea lumii se risipește în toată încăperea apelor.

SĂRMANUL KLOPȘTOCK

Cuib gol

Iubite, am venit să văz cu ochii mei
Cum florile tângesc în urma noastră;
Ți-e mare dragostea cum zici, de vrei
Neapărat și florile să ofilească în glaștră.
Eu tot mai regăsesc o urmă veche
Din patima pe care tu o lași să moară,
Și vin la cuibul nostru gol — de veghe —
S'o retrăesc din amintiri, a doua oară.
Iubite, te înțeleg deplin acum,
Ți-e inima departe cum s'arată,
C'abia ai așteptat prilej de drum
Ca să rămâi pe calea îndepărtată.
Îți las un semn și eu în locu-mi la plecarea...
Un biet bondar micuț, aicea pripășit;
Se vede că e mort de-a binelea de nu tresare
Când lacrimi calde, curse pentru tine pau stropit.
Îl vei găsi tot prins de albele perdele,
Îți va părea... înamorat la geam de-o floare
Și vei găsi că singur vinovat tot el e,
Că n'a sbucnit cu Primăvara mai curând, la soare!

VIRGINIA GHEORGHIU

ASSUNTA SPINA

de SALVATORE DI GIACOMO

Era pe la apusul soarelui: tăcerea naiei și a oamenilor sfârșea tristă și ceașia zi de Februarie. Cum umbrele pși cădeau repede și pătrundeau în ea, toate ușile de la parter se deschisă una după alta și lumina rece a apului scâldea încă odată, în interiorurile încălțioase, insuficiență și sărmațului bilier, imaginile sfîșijilor pe care le nina slab flacăra galbenă a unei canee, cuvertura decolorată a unui pat. Assunta Spina deschise ușa cu geamuri la camera dinspre stradă, tărî un un și rămase acolo în picioare pe prag mîna stîngă sprijinită pe speteaza unului, bătînd cu degetele mînei drepte în geamuri. Înaintea ei se întindea piațăcută de la Sant Aniello Caponapoli oronată cu case înalte, cu biserica la nga și cu clădirea cea albă a amfiteului de anatomie. În fund, arcada ușoară. San Gandioso seamănă cu o rță mare căscînd în întunecimea izii deja înecată în umbră. Și ziua rea cu o blîndețe nesfârșită cînd mai slab șgomot părea și mai blînd at celelalte. De departe răsuna suul clopoșeilor unei turme de capre libibile ce veniau pe strada d'Atri și e împrăștiate se urcau pe zidurile isorii Regina Coeli. Pe piața Sant ello, aproape de gropi, niște copii

se jucau în jurul pomilor golți de frunze, ale căror crengi bătrîne suportau funiile pe cari locatarii etajelor le legau ca să-și atârne rufe. Ei se fugăreau fără țipete: numai din cînd în cînd isbucnia câte un ris cu sunet de argint sau o voce fragedă copilăroasă, răsuna în tăcere. La fereastră doi amurezați se pîndeau și muși schimbau afecțiunea molatecă a privirilor lor.

Pe neașteptate, suspinul unui clopot vesti Angelus-ul și donna Rosa, văduva vecina Assunteei ocupată cu mîturatul gunoaielor în fața ușii, se opri clipă ca să se închine, îmbrășînd coada mîturii.

— A..! ofta ea... E glasul lui Dumnezeu! Bună seara, Assunta!

Ea răspunse:

— Bună seara...

Și o salută ușor cu mîna.

Văduva înainta tărînd mătura după ea și se apropie de Assunta:

— Ce mai faci?

— Cum dă Dumnezeu, zise Spina.

— Dar ce 'nseamnă înfățișarea asta?

— Cum? Ce înfățișare!

— Ce ți s'a întîmplat!

— Nimic... Absolut nimic! Pentru ce? Ce-i schimbat în înfățișarea mea?

Și se privi în geamurile ușii unde formele sale se desenau confuz:

Afrodita

În hău de mări, bătute de furtună,
La pieptul spumegatului talaz,
Prinzându-i gîngăș, brațul de grumaz
Dormea seninul ca un fulg de lună.

Seninătate, zburciun, împreună,
Uniți de sorți pe-al apelor podgheaz,
Născură, robi, aceluiasi extaz,
Nemărgerirea, floare de genună.

Și haosul, gemu de fremătare,
Cînd cea dintăiu semețată 'ntruchipare,
Vis cald! femeia, amforă de slavă,

Zbucni logănătoare și suavă,
Vrej de senin cu fruntea 'n strg de stek,
Din zvircolirea undelor rebele.

ARTUR ENAȘESCU

Văduva începu să rîdă.

— Nu, nu... nu te 'ngrozii... mi s'a părut. Asta fără indoială fiindcă nu te-am văzut de eri.

Și uitându-se la cer, adăogă:

— E poate un reflex, și eu trebuie să fiu galbenă de tot!

Assunta visa, cu ochii deschiși, fără să răspundă. Donna Rosa întinse brațele, le lăsa să cadă dealungul corpului; între un căscat și un oflat, șopti:

— Ah, Doamne Dumnezeule! dă-ne nouă puteri!

Ea se suci pe călcăie, se mai uită încă odată la cer, și întorcându-se încet către Spina zise:

— Vrei să știi adevărul?... Măinc e o privire spre ușa sa... am rufe de călcat zi de sîrbătoare și dacă aș fi în locul d-tale, m'aș duce la țară.

Assunta Spina își mușcă buzele și dădu dureros din cap:

— D-ta cunoști nenorocirile mele, donna Rosa!

— Dacăi ști ce-am eu în capul ăsta!

— Ai dreptate.

Assunta ridică mîneca și-i arată brațul stîng:

— Uite-te... N'au mai rămas decât oasele...

— Dar, însfârșit, el ce vrea să facă?

— Ce vrea să facă? Știi eu... Ce vrea să facă... Nu intri un moment?

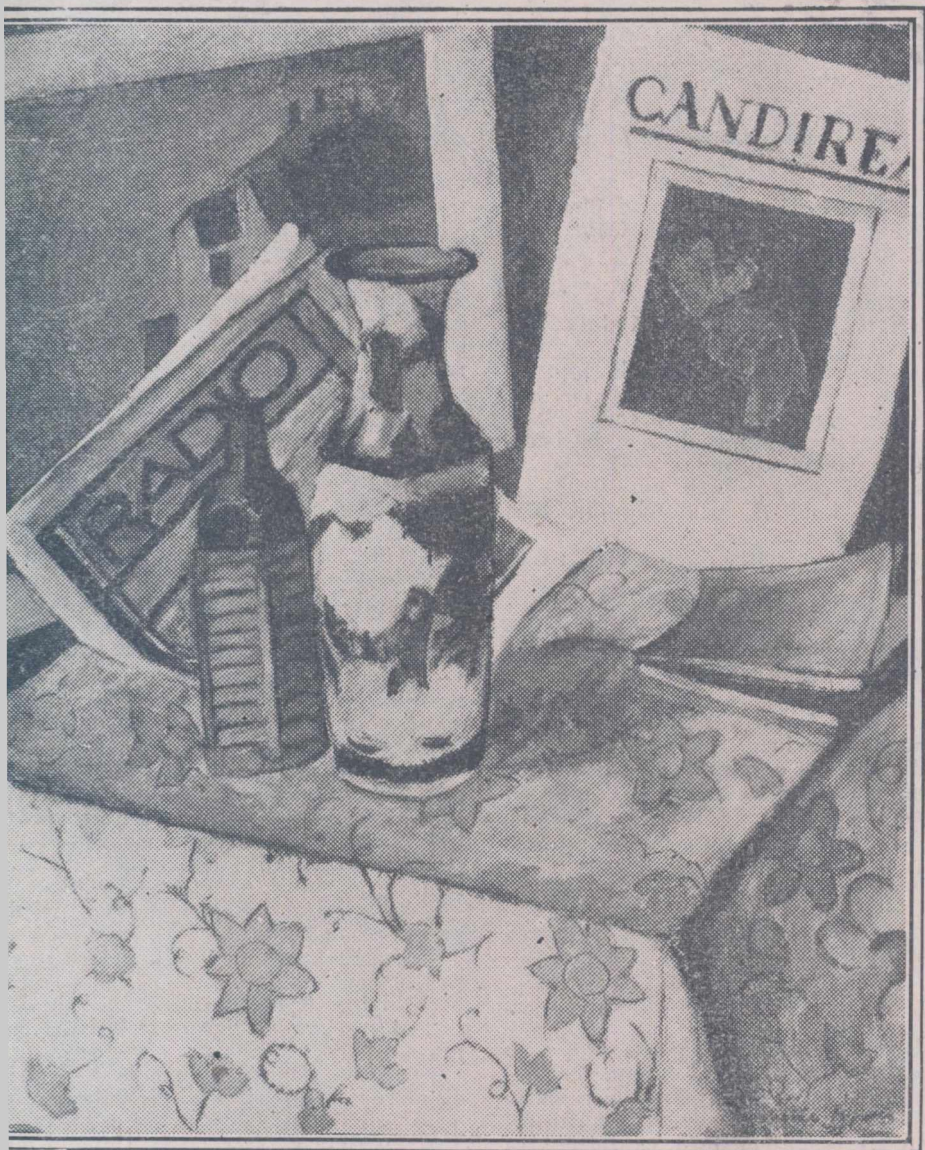
— Nu... răspunse văduva aruncînd o privire spre ușa sa... am rufe de călcat și mașina e încinsă, — Ei bine, ce ți-a spus?

— Mi-a spus că sunt nebună și că el niciodată n'a scos apă de la două fîntîni.

— Toți sunt la fel! murmură donna Rosa, aruncînd din nou o privire spre ușa ei.

— Ascultă, donna Rosa — zise Spina, care se făcuse deodată albă ca hîrtia și tremura toată, — știu bine că aș merita să fiu arsă de vie, aici, în piața asta, pentru tot ce i-am făcut lui Ferdinando al meu care m'a iertat de cinci ori pe mînd, ca aste cinci degete dela mîna. Eu știu asta... Și de aceea în fiecare noapte, mă rog la această frumoasă Madonă care e pe dulăpior, ca să nu mă lase să sfârșesc așa de rău ca atâtea altele.

— Isuse! întrerupse bătrîna. Domnul să te aperl!

V. POPESCU : NATURĂ MOARTĂ

— Asta ar fi și mai bine — sau am să mă rog de ea ca să mor odată.

Ii spun: „Sfântă Fecioară, ia-mă!” Ferdinand se va însura cu alta. N'avem copii și nimeni nu mă va putea plânge...

Văduva nu înceta să murmure:

— Isuse! Isuse! Nici nu-ți vine să crezi că poate fi adevărat!

— Scumpa mea, donna Rosa dă-mi un sfat — zise Spina apucând-o de braț și strângând-o nervos. — spune-mi ceva...

— Ce vrei să-ți spun, fata mea!

— Nu cumva ți-a făcut farmece?

Spina îi lăsă brațul într'un acces de furie.

Mai credeți încă în farmece, voi astea bătrâne? Farmecele stau aici.

Și puse mâna pe piept în dreptul inimii.

— E tot așa de adevărat ce-ți spun ca și existența lui Dumnezeu, adăogă ea amenințătoare.

— Mașina de căleat e încinsă, spune donna Rosa, cu voia dumitale...

II

Spina se așeză pe pragul ușii, cu coatele pe genunchi, capul în mâni și degetele pe tâmpale.

Din nou se auzi un clinchet de clopoței care deveni din ce în ce mai clar. Deodată o capră albă apărură la colțul străzii Incurabili și numai adăogă, se văzu o turmă de capre ce se apropia. Ciobanul cu bâta pe umăr, trecu dinaintea Spinei.

— Assu! Ai nevoie de lapte?

— Măine, răspunse ea fără să se miște.

Apoi, sculându-se brusc:

— Emilia! strigă ea, Emi!...

O fetiță se apropiase de fântână și întindea gura spre țevă. Vântul îi fura apa, îndepărtând de buzele sale firul strălucitor care se desrama și se răsuca în partea cealaltă. Fetița se încăpățină și se udă toată.

— Ce sete! murmură ea întorcându-se.

Și își șterse fața cu un colț al șorțului.

Assunta o apucase de braț și o târâse în casă.

— Ce ți-a spus Sofia? Ea te-a trimis aici, nu-i așa?

— Da, stăpâna mi-a zis: Ai să te duci la Assunta, la Caponapoli. Mai repede.

— Și ce ți-a zis?...

— Mi-a dat asta.

Era o bucată de hârtie; marginea albă a unui ziar, pe care era ceva scris cu creionul.

— S'a udat la fântână, zise fata ca să se scuze.

La lumina lămpii, Assunta citi bâlbâind: „Persoana se însoară cu o fată din Soccavo, totul e gata”.

Ea se făcu albă la față și trebui să se fină cu mâna de tablia patului ca să nu cadă.

Emilia aștepta.

— Ce trebuie să-i spun?

Spina se prăbușise pe un scaun și ținea ochii închiși ca cineva care leșină când vede curgând sânge de la un rănit. Fetița repeta, inconștientă:

— E vre un răspuns? Ce trebuie să-i spun?

— Că-i bine... suspină Assunta. Ii mulțumesc mult și îi trimet salutări.

Fetița ajunsese deja la ușă. Se întoarse ca să vestească:

— Plouă.

Iși acoperi capul cu un șal își ridică poalele rochei și se pierdu, fugind, în ploaie și vânt cu un mic strigăt.

Spina duse biletul la gură și-l sfâșie cu dinții apoi sculpă cu furie în jurul ei, bucățelele de hârtie.

III

În timp ce pe trotuar răsuna tro-păitul unor cisme, o voce sonoră bărbătească întrebă:

De deochi...

— Ce te doare
De nu ai hodină sub stele
Spune tu bătrânețelor mele?...

— Lasă-mă să-ți șoptesc de de-ochi
Să te mângâi cu mâna pe la tâmpale, pe la ochi,
Și istovită cum sunt și fără prihană
Să smulg din tine povara vicleană...

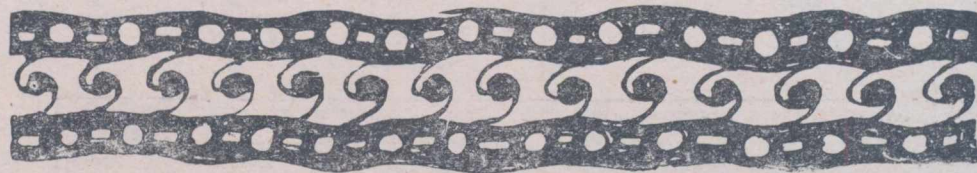
„...Fugi duh necurat
Din preajma băecatului meu...
„Și tu lumină ne'ncepută, coboară,
„Sufletul lui ca o zeiță-fecioară,
„Să se scalde
„In apa ta...

— Te mai doare?...

— Mă doare măicuță
Că'n suflet port pitite
Buchete mici de mângâeri pălite
Și-o toamnă de regrete desfrunzite.

„...Primăvară albă, ceruri de mărgean,
„Incolțiți în sufletul băecatului meu
„Lebede de spume
„Maci aprinși din lan,
„Și-o potecă - ascunsă unde gândul lui,
„Să găsească - o floare singură pe lume.

ION POGAN

— Aici se poate mânca sau nu? Să ne grăbim că mi-e foame.

Și un om se aplecă peste mașina de gătit întinse mâinile peste ochiurile plitei și ridică capacul unei oale din care eșiră aburii gustoși ai supei. Oala începea să sfârâie.

Vecea sonoră adăogă:

— Ei, pot sau nu?

Și o față bărboasă, înroșită de căldura focului, se întoarse.

Spina era ocupată să întindă fața de masă.

— Are să fie rece, observă ea.

— Asta mi-e indiferent, zise bărbatușul; Caldă rece, tot aici are să coboare. Și se lovi peste pântec.

Se așeză unul în fața celuilalt; bărbatul servi supa.

După trei sau patru înghițături, ridică ochii:

— Ce ai? Tu nu mănânci?

Ea absorbită de gânduri, cu sprâncenile încruntate, lăsa supa să se răcească în farfurie. Răspunse ridicând ușor din umeri:

— Nu mi-e foame.

Și adăogă pe loc:

— Am mâncat o „pizza” cu donna Rosa.

Urmă o tăcere lungă. În timp ce zidarul muța pâinea în supă și o scotea cu mâinile lui mari încă pătate de var, femeia îi spuse încet:

— Peppino croitorul... se căsătorește cu fată din Soccavo.

Bărbatul o privi cu mirare. Se părea că nu înțelege.

— Cum? Cine se însoară?

Ea repetă, fixând asupra lui ochii săi mari și adânci:

— Peppino croitorul... se căsătorește cu o fată din Soccavo. Totul e gata.

El rămase mut; dar era adânc rănit în suflet atât de rănit că de mai multe ori încercă să răspundă fără ca buzele să poată articula o vorbă. În sfârșit reuși să spună, fără să ridice capul:

— Ei bine, ce-mi pasă!

— Mie-mi pasă mult, zise Assunta.

Se priviră o clipă. Ferdinand întoarse cel dintâi ochii în altă parte își turnă un pahar mare de apă pe care îl bău dintr-o sorbitură, apoi își puse coatele pe masă. Câteva momente, sgâric fața de masă cu degetul, strânse și alinie fără mișturile de pâine împrăștiate ici și colo desfăcu liniile făcute, curățî fața de masă cu mâna și o lăsă desfăcută în acela loc privindu-și degetele scurte și noduroase.

Assunta repetă:

— Ai înțeles? Mie-mi pasă mult... Ți-spun ca să te jignesc.

Atunci el întinse brațul peste masă, punându-i mâna lui uriașă pe umăr, și spuse calm, rece:

— Avem să reîncepem iarăși?

— Oh!... făcu ea, acuma s'a sfârșit...

Bărbatul se ridicase și măsură odaia cu pași largi. Se duse la ușă uruncă o privire afară, pe strada întunecată și pustie, apoi se întoarse hotărât spre ea.

— Ascultă, zise el, ce-am făcut cu pe-tre tine; Dumnezeu chiar, care ne crează, n'ar fi făcut-o. — Și își duse mâna la șapcă.

— Dar tu nu te-ai îndreptat, niciodată iată a patra oară că ți întind mâna și ți mi-o muști. Când vecinii mă văd trecând îmi răd în nas. Deacuma rușinea și deonoarea mea sunt cunoscute de toată lumea...

Ridică brațele și strigând ca un disperat, adăogă:

— Toată lumea, toată lumea le cunoște!

Se lovi peste obraz cu palmele, de două sau de trei ori, cu putere și își vârî mâinile în păr.

— Sfânta Fecioară imaculată! — strigă el către icoana așezată pe dulăpior, a ce o zi de Vineri...

N'avu timp să sfârșească. Ușa din stradă se deschise și un bărbat, care își închidea umbrela se oprea în prag și salută:

— Bună seara la toți!

IN EMPIREU

Dialogul II. — Talent și genialitate

T. Maiorescu, Vasile Conta, Caragiale, Delavrancea, Vlațuța, Duiliu Zamfirescu, Chendi Trivale.

— Sângele lui Cristos! urlă Ferdinand.
Și puse mâna pe ceva care strălucea pe
nașină.

Croitorul bălbăi:

— Ascultă... Don Ferdinando... Ascultă!
Ah! Sfântă Fecioară!

Și, la ciocnirea cu uriașul care se a-
runca asupra lui cu înjurături, el căzu
ntre pat și dulap. Spina își ascunse fața
și palme. Loviturile se îndesau. Zidarul,
răbit de furie, se înverșuna ca o fiară
albatică:

— Na pentru mine, na pentru logodnică
în Soccavo, na pentru Assunta...

Și fiecare lovitură era urmată de un
orăcit înfundat.

Assunta, dela capătul patului, imploră:
— Oprește-te!...

Și zidarul, ca și cum continua să i-se
pună, se ridică plin de sânge și arun-
că cuțitul. La spelele lui, ușa cu gea-
muri din stradă era întredeschisă. El
dădu înapoi încet și se furișă în stra-
dă. Ușa se închise.

Pe piață se iscă un sgomot marc. Vă-
dăva din pragul ușii, striga:

— Ajutor! Ajutor!

Din strada San Gandioso sosea patrula
de jandrami care se întorcea dintr-o in-
specție pe la casele cu faimă cea din
rădă Soarelui. Piața se lumina, lumini
cepură să strălucească pe la ferestre,
te lumini apăreau printre pomi.

— Unde? unde e asta? — întrebă bri-
gadierul.

Văduva arătă casa Assuntei.

Jandarmul zise:

— Doi oameni să vie aici, la intrare,
iar el împinse în ușa cu geamuri.
Și zidarul zăcea pe jos, întins
pe-a-curmezișul, nemișcat. Un lac de
sânge se întindea sub umărul lui drept
sub cap.

— Saprîst! șopti brigadierul.

Și privind, în jurul lui, odăița, întrebă
glas tare:

— Cine-i acolo? Cine a omorât pe
cel ăsta?

Atunci, de la capătul patului, Spina
arătă spre el. Ea avea în mână cuțitul
roșit de sânge și i-l arătă!
Iși puse mâna pe piept, și răspunse fără
văire...

— Eu, domnule brigadier.

Trad. din italiană de I. FLOROIU

TITU MAIORESCU. — Lui Trivale
rândul trecut i-am făcut o nedreptate.
L-am întrerupt tocmai când vrea să ne
lămurească o latură a integralismului.
Dacă are vreun mijloc de aplicare con-
cretă a abstracțiunilor ce am vânturat
atunci, ar fi bine să-l lăsăm să vorbească
astăzi.

TRIVALE. — Cu voia dumneavoastră
eu sunt gata. Am vorbit rândul trecut
de Logica simțirii, care se coordonează
cu Logica inteligenței. Amândouă au a-
ceiași funcțiune: să ne dea legile prin
care simțirea și inteligența pot dobândi
valoarea obiectivă...

VASILE CONTA. — Înțeleg să vorbești
de valoarea obiectivă a simțirii, dar inte-
ligența e de la sine obiectivată. Pentru
inteligența omenească lumea e aceeași
pentru toți.

TRIVALE. — După părerea integralis-
mului, cred că vă înșelați. E drept că no-
țiunile, judecățile și raționamentele, care
sunt de natură intelectuală, par deadrep-
tul obiectivate; dar în realitate ele doar
se obiectivează mai ușor, dar nu sunt
astfel din capul locului. Proba e ușor de
făcut: fiecare avem ideea noastră despre
tainele naturii, crezând fiecare din noi,
că adevărul științific și obiectiv este
acela pe care-l credem noi. Dar oare așa
să fie? Cu aceeași logică a inteligenței,
domnul Vasile Conta a ajuns la concep-
ția materialistă a lumii — care neagă lu-
mea spirituală, din care facem
parte; iar domnul Maiorescu a ajuns la
concepția kantiană, care nu e de loc in-
compatibilă cu această lume. Pe cine să
credem pe domnul Conta ori pe domnul
Maiorescu? Dar nu e numai atât, deși
Logica e una, lumea construită cu aju-
torul ei e multiplă. Câte morți, atâtea
lumi! Quot capita, tot sensus. Noțiunile,
judecățile și raționamentele, până să se
obiectiveze — până ajung adevăr au
și ele ca și simțirile o natură individua-
lă. Logica fiecăruia e influențată de me-

diu, de creștere, de instrucție, într'un cu-
vânt de idolii baconiani; iar Știința nu e
decât partea aceea din mintea oamenilor,
care a eșit de-asupra personalității lor,
care urmează în același fel pentru toți,
și care pentru toți are o valoare obiecti-
vă. Ca să ajungă la această valoare, a
trebuit o lucrare logică. — Lucrarea Lo-
giciei inteligenței.

VASILE CONTA. — Vorbești par'că
ai fi fost profesor de filosofie. Și, pusă
chestiunea astfel, nu pot să nu zic că
ai dreptate. Și atunci, firește, se lămu-
rește și mai bine sensul Logicii simțirii;
coordonați cu sensul Logicii inteligenței.

TITU MAIORESCU. — În același fel
ese la iveală și cea de-a treia logică,
Logica pragmatică. Căci e evident că,
precum nu toate judecățile și nu toate
simțirile pot deveni obiective și de sine
stătătoare, tot așa nu toate faptele o-
menestești pot fi recunoscute de toți ci nu-
mai acelea ce s'au țesut în realitatea is-
torică. Numai faptele, care s'au obiecti-
vat astfel, au îndeplinit condițiile Logicii
pragmatice și-au fost scoase din noianul
faptelor individuale. Deși, doar Trivale
nu ne-a dat vreo imagine sezizantă, care
să strălumineze și în mințile nefilosofice
el totuși ne-a dat prilej să clarificăm
chestiunea celor trei logici ale Filosofiei
integrale.

Ce zici, domnule, Vlațuța?

AL. VLAȚUȚA. — Oricât de abstractă
ar fi o teorie, dacă o iei pe firul ei, nu
se poate să n-o înțelegi. Așa și cu Logi-
ca integralismului. Sufletul este inteli-
gență, sensibilitatea și voiață. Dar în
fiecare din ele, precum am înțeles, deo-
sebit două părți: una, care rămâne
subiectivă, a noastră, a individului, și
care nu ne interesează decât pe noi, con-
știința noastră pătrunsă numai de noi
înșine. — alta, care se poate obiectiva,
care poate fi a tuturor, care poate in-
teresa omenirea în genere, și care e ca
un fel de conștiință cristalizată și pipă-
tă. Cea d'întâi e trecătoare și variabilă;
cea de-a doua este invariabilă, permanen-
tă, eternă. Și, precum s'a spus, cea care
trebuie să ne intereseze este tocmai acea-
stă parte care constituie patrimoniul suf-
letese, nu al unui individ, ci al omenirii.
Iar ca, din noianul de stări sufletești ce
mișună în sufletul nostru, să putem sta-
bili pe cele invariabile și eterne — adică
pe cele adevărate — trebuie să ne slu-
jim de logică: de Logica propriu zisă,
pentru stările sufletești intelectuale; de
Logica simțirii, pentru stările sufletești
afective; și de Logica pragmatică pentru
stările sufletești voliționale...

DELAVRANCEA. — Se cunoaște că ai
fost profesor de filosofie în tinerețe.

TRIVALE. — Filosofia trecută prin
mintea unui poet strălucește de lumină...

CARAGIALE.—Alecule, te-ai întrecut!

DUILIU ZAMFIRESCU. — Lucrul, pre-
cum se vede, s'a priceput și de mințile
noastre, care au cugetat toată viața cu
impresii concrete. Dar nu trebuie să ui-
tăm că punctul cel grav al teoriei era
tocmai acela pe care începuse să-l des-
volte Trivale, când l-a oprit Alecu cu
durerea lui de cap.

TITU MAIORESCU.—Are dreptate, Dui-
liu. Chestiunea cea mare e dacă Logica sim-
țirii a integralismului, pe care am admis-o
cu toții; este sau nu identică cu Estetica,
precum a pretins un moment domnul
Vasile Conta; iar dacă nu e identică,

MONTÉZIN: DUMINICĂ

Salonul Oficial — Paris

Vrăjitorul

Un codru stăpânește'n depărșări, întin deri uriașe,
Dar ca s'ajungi acolo, nu ai cum.
Nu se zăresc nici zări, nici fumul vechilor orașe
Și ochii ți-ar putea orbi de-atâta drum.

În codrul cel vrăjit — dacă-ai putea să sui —
Nu-i luminiș și cerul n'are cum deschide-o poartă,
Nu e miros și nici viață nu-i,
E frunză verde, dar e moartă.

Copacii parcă n'au crescut, ci sunt cu vecii'nșepeniți
Și sânge roș întunecat e'mprăștiat prin spini de rug,
N'a tresărit vreodată vântul prin arbuști pâlâți
Și suflete și păsări se sperie și fug.

Stă vrăjitorul nevăzut sub fermecata lui scufie,
Acolo'n mijlocul pădurii moarte
Și nesciut de nimeni, lumilor împarte
În clocot viu, din apă moartă, din apă vie.

Cum nu l-a ispitit pe Dumnezeu în toate câte sânt,
N'a plâns și n'a dat socoteală nimănui.
A strâns să ardă dughuri rele sub pământ —
Răsuflă-adâncu'n para unui foc gălbui,

În miezul codrului, căci totdeauna este noapte,
Sub lespezi grele'n tainița adâncă,
Sunt ghiare nfipte-avar în aur și-auzi șoapte.
În durele singurătăți au scăpărat scânteii ca'n stâncă.

Și totuși dacă-ai rătăcit drumește, pe-acolo cumva
Zadarnic ai să cauți — prin ascunzișuri nimeni nu se-ascunde,
Ci'n vraja codrului, cu frică și mirat când vei striga,
Orice copac și umbră'n zeci de glasuri îi-or răspunde.

C. I. ȘICLOVANU

atunci în ce se deosebește de ea? Nu cumva Logica simțirii este o Estetică cu adevărat nouă, care amendează sau chiar răstoarnă toate teoriile estetice de până acum?

TRIVALE. — Părerea mea e că, în înfățișarea de astăzi, a teoriei integralismului estetic toate dibuțurile din ultimii zece-douăzeci de ani ce întrezărim în teoriile estetice și literare din Occident, toate se luminează dintr'odată la raza integralismului.

DELA RANCEA. — Aș vrea să văd și pe-asta!

CARAGIALE. — Nu e de mirare din partea unei filosofii care vede în opera mea ceva mai mult decât ceea ce credeam eu însumi despre mine...

AL. VLAHUȚA. — Eu mă cam îndoiesc. Prea ar fi frumos pentru gândirea românească!

CHENDI. — Asta ar fi în filosofia românească o adevărată creațiune. Și mă alătur și eu la îndoașala domnului Vlahuță... Și totuși după unele perspective ce ni s-au dat în metodologie, scepticismul meu obișnuit se căm năruc.

TITU MAIORESCU. — Se pare că, dacă lăsați scepticismul la o parte, nu faceți rău. Și să mă erte Trivale, care vrea să-și dea drumul entuziasmului, că voi căuta să explic eu această parte a teoriei, pe care o simt din ce în ce mai mult că-mi pătrunde sufletul. E o teorie în adevăr nouă, care decurge tocmai din teoria obiectivării simțirii. În adevăr, dacă admitem că se pot obiectiva toate felurile de stări sufletești, atunci trebuie să admitem că se poate obiectiva și sinteza lor, care e sufletul nostru cu adâncurile lui.

VASILE CONTA. — Ce poate însemna „sufletul nostru cu adâncurile lui“?

TITU MAIORESCU. — Un lucru care

pare foarte obscur și care totuși este foarte clar. Să ne gândim, spre pildă, numai la deosebirea ce există între stările sufletești intelectuale, afective și volitive și în același timp la legătura dintre ele. Nimeni desigur nu poate contesta că aceste trei feluri de stări sufletești sunt absolut deosebite unele de altele; inteligența e analitică, discursivă noțională, simultană, rece; — simțirea (adică durerea, plăcerea și seninătatea) este din contra sintetică, intuitivă, instinctivă; succesivă și caldă; iar voiața este amândouă fiind totuși altceva: discursiv-intuitivă, analitic-sintetică, simultan-succesivă, stăpânită și explosivă în același timp.

AL. VLAHUȚA. — Prea multă terminologie.

TITU MAIORESCU. — S'o mai simplificăm; una e când vezi și judeci o rază de soare; alta când o simți mângându-te, și alta când alergi după ea. Sau invers: una e când vezi un loc norocos, alta e când îți inspiră neplăcere și alta când te ferești de el... Dar, deși sunt atât de deosebite unele de altele, totuși ele nu se pot despărți una de alta. O senzație, care e intelectuală, are și un ton afectiv și un început de reacțiune volitivă.

Ei bine, aceasta însemnează că stările sufletești, oricât de deosebite ar fi între ele, formează o unitate, — unitate, pe care popular o numim suflet. Și tot popular noi vorbim de adâncul sufletului, ca de locul, unde inteligența, simțirea și voiața nu se deosebesc una de alta, unde noi simțim, înțelegem și voim în același timp, și de unde, ca dintr'o rădăcină, es cele trei trunchiuri atât de deosebite ale inteligenței, simțirii și voiaței. Iar ideea integralismului este că, precum putem obiectiva fiecare dintre aceste manifestări

în parte, tot așa noi — sau mai bine unii dintre noi — pot obiectiva întreg sufletul cu cele trei ale lui manifestări împreună cu adâncul unde ele se leagă și formează unitatea sufletească. Aceste obiectivări sunt ca niște suflete noi ce scapă din sufletul individului și au existență de sine stătătoare, adică independent de sufletul din care au eșit.

VASILE CONTA. — Dar aceste suflete noi, ce scapă din sufletul individului cum se manifestă, pentru ca să știm că în adevăr sunt suflete obiectivate?

TITU MAIORESCU. — Vezi aici e frumusețea teoriei. Aceste suflete noi nu se pot descătușa de sufletul individului care le crează, decât prinzând ele însele un corp. Ele n'apucă să se deslipească din conștiința, ce le produce, că se și materializează. În ce credeți?

CARAGIALE. — Văd bine lucru: în operele de artă. Și aici, domnule Maiorescu să-mi dai voie să pun o parentesă. Știu că și eu am scris un opuscul de estetică „Câteva păreri“. Mihalache — exagera cum se zice că este — declară că cel mai frumos studiu estetic din românește. Acolo eu susțin față de Gherea care-i da zor cu arta cu tendință, că arta e mai înainte de toate talent, adică posibilitatea unuiu sau altuia de a face ceva care-l prinde. Deși într'această teorie am pus toate resursele mele de comparație ca să fac pipuță ideii, mărturisesc că eu prea intelectualistă și nu se potrivea de loc cu felul meu de a crea. E adevărat că tot ce am scris eu poartă pecetea teoriei, afară, firește, de prostiile, pe care Octav Minar, le-a publicat într'un volum rușinos scriind că le-am compus împreună cu el și cu alții. Dar, deși tu ce scriam făcea efect adică făceam pe ceilalți să vadă că mă prinde când scriu, — totuși numai de câteva ori am putut obiectiva suflete noi, așa cum cere integralismul. Teoria mea despre talent e prea intelectuală, prea supusă voiaței autorului și se poate referi numai la însușirea de scriitor (n'am zis de „scriitor cum sunt atâția, care scriu și nu-i prinde). Un asemenea talent e puțin lucru și se poate găsi pe toate cărările...

CHENDI. — Dați-mi voie să văd într'un cuprins, domnule Caragiale: Este adevărat că d-ta a spus de nenumărate ori că nu d-ta ai compus capodoperele d-tale în special comediiile cică numai le-ai transcris?

CARAGIALE. — Să mă erte domnule Maiorescu că lungesc prea mult parentesa, răspunzând lui Chendi. Este adevărat că eu deși aveam tot scenariul (unde oare se va mai fi rătăcind?) și deși am schimbat cinci-șase localități una după alta, — eu n'am putut să-mi scriu ultima mea comedie pentru că nu am îndrăznit să-mi aud personajele. Altă dată luam condeiul, mă așezam dinaintea celor albe și așteptam să aud ce-mi suflă la ureche Cașavencu, Coana Zoșica, Trăhanache, Farfuride și toate sufletele care acum cărculă în lume și nu mai vor să știe de mine. Când nu mai auzeam nimic, mă rugam de ele în felul meu: „Haidе, măi Michiduță, mai vino și mi spune ceva!“ Michiduță era ce era pentru Socrate „demonul“ de care tot vorbește în dialogurile lui Platon. Și când Michiduș se încăpățina și eu vream neapărat să-i prăvesc vre-o scenă, și fără Michiduș — a doua zi rupeam tot. Era inteligența ce scriesem — dar fără potriveală.

TITU MAIORESCU. — Cele ce ne spune Caragiale — el de mine s'a ferit să-mi spună cât a fost în viață...

CARAGIALE. — Nu m'am ferit de observările acestea le-am făcut, după ce întrerupsesem relațiile.

TITU MAIORESCU. — Ei, da — dar

im acum pământeste! Și voiam să
: cele ce ne spuseși dumneata, Ca-
iale, cadrează de minune cu teoria
egralismului. Talentul e una: e obice-
urea, dacă vrei, a unei părți din su-
— a inteligenței, a simfirii. Geniali-
a creatoare însă, pe care pune preț
egralismul, este alta: este obiectiva-
întregului suflet împreună cu adân-
ile lui cu tot.

ASILE CONTA. — Cu alte cuvinte,
rele de artă ar fi de două feluri: une-
e se datoresc talentului; și altele ce
datoresc genialității creatoare. Cele
talent obiectivează numai în parte
etel, dar rămân adherente la perso-
tatea autorului. Cele cu genialitate
toare obiectivează întreg sufletul și
lesprind cu totul de personalitatea
rului, formând ca tot atâtea ființe
pendente.

TU MAIORESCU. — Mi-ai compli-
admirabil ideea. Opera de artă sau
bine capodopera (fiindcă numai
produsul genialității creatoare) nu
altceva decât un suflet nou obice-
în materie. Și această teorie, imi
cuprinde mult din teoriile anteri-
dar e cu totul altceva.

FENDI. — Nu cumva o fi vreun
at? I-ar părea bine.

FRAGIALE. — Lăsați-l că ala are
t; dar l-a ferit Dumnezeu de ge-
tatea creatoare.

TU MAIORESCU. — N'ar fi bine, în
reul în care sântem, să ne-apucăm
ersonalități. Când ne vom coborî pe
imile Stixului, unde vin vânturi pă-
ene prin păpurișul de baltă de pe
urî ne vom ocupa poate și cu acela.

IVALE. — Aș putea da eu oarecare

ILIU ZAMFIRESCU. — Să nu ne
im din înălțimile, în care plutim.
și teoria Integralismului, pe mine
ă mă cam scoboare — văd eu bine —
trebuie să recunoaștem că această
teorie a artei cuprinde adevărul.

IVALE. — Dar n'ați văzut nimic
acum. Știți că această teorie stabi-
pe lângă lumea fizică și cea sufle-
i. — o nouă lume — lumea psiho-

VLAHUȚA. — Iar începe să mă
capul!

AVRANCEA. — Iar vrei să ne
Trivale!

ASILE CONTA. — Psihofizicul înce-
fie cunoscut de pe vremea mea.
hyperorganicul lui Spencer.

TU MAIROESCU. — Nu e tocmai
Aclnia Integralismul îi zice fizi-
ic și nu e decât fizicul ce și-are
ependința sa psihicul, sufletul,
nța. Sub numele de psihofizie, in-
smul înțelege altceva.

AVRANCEA. — Grea, dar fru-
ședință!

FRAGIALE. — Vrei să zici fruc-

AVRANCEA. — Și-așa e bine.
lomnule Maiorescu, despre psiho-
acela, v'am ruga să ne vorbești,
um.

VLAHUȚA. — Și eu vă rog acelaș

MAIORESCU. — Cum bine voiți.

AVRANCEA. — Dar altă dată,

MAIORESCU. — Sigur, sîntem
Empireu.

ILIU ZAMFIRESCU. — Dar chestia
rii dintre Logica simfirii și Este-
urente.

MAIORESCU. — Se lămurește și
atunci.

MIHAIL DRAGOMIRESCU

Salonul artiștilor francezi

Parisul, acest mare oraș de concentrare
a tuturor manifestărilor activității ome-
nești, este prin excelență centrul activi-
tății și manifestărei artistice sub toate
raporturile.

În ce privește arta plastică, de la un
capăt al altuia al anului, un șir neîntre-
rupt de expoziții generale. Saloanele,
nume consacrat expozanților de pictură
cu caracter periodic, e și pe timpul lui
Ludovic al XV aveau loc în salonul pă-
trat al Luvrului și de aci numele de Sa-
loane.

tînd un mozaic de facturi. Scopul lor ar
fi „la recherche du nouveau”.

Cercetarea de a face dintr'un tablou
un obiect decorativ conduce pe tinerii
pictori a abandona studiul naturii, lung
și respectuos studiu, care a format de
secole ucenicia inevitabilei științi și a
crea o tehnică arbitrară, pripită, fără
nici o obligație, care deși poate fi re-
marcabilă la un artist de valoare, pe
foarte mulți însă îi poate duce în eroare.
Ingres, de care cei mai mari diformatori
au tot respectul, ar fi exasperat și chiar

BILOUL: ANTINEEA

Salonul Oficial — Paris

Aceste expoziții, create de Colbert, nu
se făceau de cât la 2 ani odată, pentru a
se da artiștilor timpul necesar să și pre-
gătească noile lor lucrări cu îngrijirea
cerută. Colbert n'a prevăzut pictura mo-
dernă, care a dat naștere la atâtea Sa-
loane și cari nu pot să se caracterizeze
printr'o tendință, să reprezinte o direcție
pură, deoarece sistemele se înmulțesc, se
contrazic, multe se eclipsează și astfel
gruparea își pierde caracterul, prezen-

Cesanne nimit ar exclama: Je n'ai pas
voulu ça.

La Salonul Artiștilor francezi „Salonul”
propriu zis, păstrătorul tradiției de
aproape un secol și jumătate, majorita-
tea pictorilor mediocrii continuă a se
conforma servil acestei tradiții; cei re-
marcabili însă domină sistemele și in-
fluențați de impresionism dau, prin fac-
tura modernă a operilor lor, reținută,
o noțiune de artă sănătoasă și justă pe

Grazia Deledda

Câinele

În voioasa dimineață, pe malul mării, am dat azi peste un câine.

Trei țărani stăteau în nisip, cu umbrela, panierul și cismele care îngreunează drumul.

Câinele stătea în fața lor, încrămențit, cu labele în apă și țintea depărtările mării, prin zăbrelele botniței, ca un ocean.

Trecând și eu, desculță, prin apă, mă uitai la el ; căci îmi place să privesc animalele în ochi, mai mult decât pe oamenii minciñoși.

Câinele cel mare răspunse privirii mele : avea ochii verzi și blânzi, o față tânără, leală ; iar spinarea înaltă, sură — pătată de continente pământii ca o hartă geografică.

Pricepu pe dată starea mea sufletească, bună căci vremea era, frumoasă, marea liniștită ; și se luă după mine.

lângă sentimentul respectului de muncă. Iată câți-va cari se remarcă la Salonul din anul acesta :

Prin admirabila sa ordonanță tabloul maestrului BILOUL este unul din cele mai remarcabile lucrări ale Salonului. „Antinea”, femea fatală, este de un colorit frumos și de o execuție pasionantă. Cu mare știință artistul a făcut o statuie vivantă de un efect excelent. Prin contrastul coloritului, acest nud servește tonurilor violente cari îl înconjoară, căpătând astfel o și mai mare vigoare.

Peisajele picturii MONTEZIN sunt opere de visător. Idealist fără să se îndepărteze de adevăr și realist fără să copieze nimic.

Săbatté prin motivul religios „Ultima verba” dă o frumoasă și vastă decorație.

Pânza lui CAUVY e de un frumos arabesc decorativ.

Portretele de Pierre și Albert Laurens, de Louis Roger sunt de o bună factură și observație serioasă.

Berthommé cu „Tricoteuse” este de o sinceritate primitivă.

Pânzele d-nei Rondenay și d-lor Adler, Quoste, Devambeș sunt pline de talent.

Domnul E. Stoenescu cu un portret admirabil și o splendidă natură moartă nu numai că se remarcă dintre puținii români expozanți, dar talentul acestui artist încercat e mult apreciat de publicul francez, care așteaptă nerăbdător expoziția promisă, unde își va arăta bogatele sale însușiri netăgăduite.

Printre celelalte câteva mii de pânze expuse, dacă se mai remarcă unele prin oare care calități artistice, restul sunt mediocre.

La sculptură sunt de menționat maestrul Dubois, Sicard, Maillard și compatriotul nostru Alexandru Călinescu, singurul român expozant, ale cărui lucrări lasă să se întrevadă un frumos viitor artistic.

Sistemul după care se face selecțiunea lucrărilor, e vorba să fie și el reinventat, pentru ca alegerea judicioasă a operelor, ce ar urma să fie expuse să menție acestei instituțiuni prestigiul de care s'a bucurat timp de veacuri.

Li simțeam pașii în apă, în urma mea, ca ai unui copil ; mă ajunse, mă atinse ușor cu botul ca să-mi dea de veste că era acolo, și să-mi ceară parcă voie să mă însoțească.

M'am întors și i-am mângâiat capul de catifea ; am simțit pe dată că, în sfârșit, aveam și eu un prieten pe lume.

Păru — la fel — bucuos, ca de ceva nou, din greoiu se făcu sprinten, dădu fuga înainte-mi dansând parcă prin apă din cate-i ieșeau labele curate printre nori de scântei ; iar, din când în când, se oprea să mă aștepte, întorcându-se să vadă dacă eram mulțumită de el.

Ochii îi erau fericiți, precum cred că erau și ai mei ; amândoi uitaserăm multe.

Iar marea ne întovărășea în această frumoasă plimbare, uitându-și, la fel, de minunile care prea adesea, dar nu mai adeseori decât pe noi, o frământă. Valurile se jucau cu picioarele noastre.

Icoana soarelui, în oglinda umezită a malului, mergea înaintea noastră, încăpăinându-se să nu ne lase prindem răz să ne uităm la ea.

Doi tineri trecură, ducând în brațe, ca o amforă, o fetiță ; apoi nimeni.

Merserăm așa până la un loc depărtat, un cimitir de scoici : scoici moarte, risipite ca niște oase pe un câmp de bătaie.

Te crezi la capătul pământului, până la care nu ajunge omul : doar urma păsărilor desfășoară dantele lungi, șerpuitoare, pe nisipul neîntinat.

Omul, aici, nu ajunge ; și totuși îți-e frică să nu întâlnești pe cine-va : trebuie să te întorci înapoi, unde e lume multă, și unul te păzește de răul celuilalt.

Dar câinele merge mai departe, de capul lui, sare pe mal și se tăvălește în nisip, se joacă cu o nuia, se dă pe spate, cu pantecele gol, gâfâind, cu labele care ar voi parcă să prindă cerul.

Mi se pare că a și uitat de mine și c'ar voi să stea singur cu nebuna lui bucurie de libertate : m'am jucat ca totdeauna,

cu fantezia mea, socotindu-l înțeles mine.

Și mă întorc înapoi singură ; dar făcut câți-va pași și aud un galop în apă : câinele mă ajunge, mă-o ia în urmă și întoarce și fără să se oprească, se la mine : niciodată n'am văzut o prietenie mai rugătoare.

— Nu mă lăsa,—spunea acea privire dacă îmi dai voie, viu cu tine, ba c'eu merg înaintea ta ca să-ți arăt drumul să ajung înaintea acolo unde trebuie să ajungi

Acest câine, așa dar, este al meu : nu-i al țărănilor, este fără îndoială meu : și vream să-l iau ; am să-l păzesc păzească grădina, iar în ceasurile de gurătate o să stăm amândoi la un unuț copac, mulțumiți de prietenia noastră. Am să-l pun să păzească și casa.

Așa mă gândesc ; căci din socotelii runde, ca florile frumoase din sânul lor, nasc generozitățile noastre.

Câinele, acum, se apropie de mine măsurându-și pasul cu al meu : când în când se oprea și adulmeca geala, apoi se uită pe mare, scuturându-și urechile : căută, fără îndoială, ceva măsură ce ne întorceam. Dacă însă mângâiam capul, ridică ochii și-mi găduia credința.

Ajungând la locul unde erau țărăni opră, neclintit, cu labele în apă, cu așintiți printre zăbrelele botniței, așezându-se în depărtările mării. Părea un ocean tors în temniță după o fugă scurtă.

— E-al dumneavoastră ? — între țărani.

— Nu-i al nostru ; credeam că e-al dumneavoastră. Se vede treaba că pierdut stăpănu.

Ori cât m'am străduiț n'a mai vrut meargă după mine : acum nu mai joacă. Acolo își pierduse stăpănu colo rămăsese să-l aștepte.

Multe lucruri am învățat azi dela câine mare cu ochii verzi cari, așa știu să mintă ca și ai oamenilor.

Și, mai ales, mă înveți că trebuie să mă opresc acolo unde m'am rătăcit, să joc numai, cu iluziile trecătoare, dăstând ca singurul meu stăpănu, coră, să vină să mă ia.

Trad. din itala. de ALEXANDRU MA

Hexametree zorilor

Zâmbetul zorilor zboară s'globiu pe zarea câmpiei.
Nu știu ce cântec pătrunde, cu seva, prin firul de iarbă.
Nu știu ce voce aud din țărăna, nu știu ce râde,
Nu știu ce dragoste roză cuprinde văzduhul în brațe.

Sălcii cu ramuri de bronz, lungi isbucniri de viață,
Arteziene de suc încrămențit în cădere.
Muguri : ventuze ce-aspiră suflarea zefirului palid,
Ochi nemișcați ce pândesc vloga ce plouă din soare.

Sălcii cu ramuri de bronz, hieroglife bătrâne,
Azi înțeleg înșfârșit tot adevărul pe care
Geniul vostru tăcut scrisu-l-a veacuri, de-a rândul.
Astăzi am prins și-am cuprins cugetul vostru în mine.

Soare, tu gură de foc, isvor neseecat al enigmei,
Frate cu tine sunt azi, căci rupt-am zăgazul robiei:
Lumina iubirii ce-o port ca pe-o faclă imensă prin Cosmos
Mă face să văd infinitul din care-am pornit amândoi.

Zâmbetul zorilor zboară s'globiu pe zarea câmpiei.
Nu știu ce cântec pătrunde, cu seva, prin firul de iarbă.

De vorbă cu sculptorul Han

DOUA POPOARE SCULPTURALE. — INTRE RODIN ȘI BOURDELLE. — STATICUL ȘI DINAMICUL. — EVOLUȚIA UNUI CUGET PLASTIC. — EMINESCU ȘI SAULESCU. — MONUMENTELE PUBLICE IN ROMANIA. — CURENTE NOI IN SCULPTURA. — SCULPTURA ROMANEASCA.

Ați văzut „Sheherazada”, pantomina cu muzica lui Rîmski-Korsakow? Eunucul păzitor al seraiului poartă la brâu o chee uriașă care-i acoperă tot pieptul. Fără alte lămuriri, tot publicul înțelege că acel eunuc n'are alt rost și alt înțeles decât al paznicului, iar simbolul lui perfect și unic e: cheia. După descuierea ușilor, tinerii ar trebui să intre în sală tiplii, neîncrezători, spăimântați și de o cursă probabilă și de bucuria scurtelor și neașteptatelor voluptăți oferite de femeile seraiului. Tinerii nu vin tiplii; ei fac o singură săritură prin văzduh, de la ușă la picioarele femeilor; linie curbă perfectă, elan vital sublim sau trivial — cum voiți — tăind în semicerc aerul, cometă din care nu vezi bine de cât capul în căutarea contopirii cu altă slea. Săritura era esențialul; mișcarea curbă definea elanul erotic, dacă nu chiar gestul unic și iramplasabil.

Cugetam că danțul trebuie neapărat pus printre celelalte arte — întru cât el crează și într'un chip care nu poate fi înlocuit de nici o altă artă — când ne-a venit în minte un grup al sculptorului Han. Spiritul lui Han danșase în piatră. Era sculptura prin care aflasem de existența lui Han și prin care-l ținem în minte. Grupul reprezenta o femeie întinsă cu spatele pe trupul unui bărbat, într'o tortură care te îndemna să pipăi piatra de teamă să nu fie rivoale ca viața. Bărbatul, cu fața halucinantă, deși ținea de-așupra lui femeia era chinul de imposibilitatea de a cuprinde cu mâna dreaptă, în întregime ceea ce inima lui voia — și această luptă corp la corp, sălbatecă, fără milă, arată că sculptorul trecuse de așa numitele și crezutele atitudini „frumoase” și căuta gestul caracteristic, adevărul emoționant de sub aparențe. Grupul era „stilizat”, gestul era voit, îmbrățișarea omului care ținea de-așupra lui femeia, avea cu toată tortura lui ceva academic; se ghicea că sculptorul își pusese o problemă și o rezolvase cinstit, în toate amănuntele, în cât opera putea constitui o demonstrație la o teoremă dată. Am reținut însă problema sculptorului, tendința lui spre eliberarea formelor din jugul „atitudinilor” și întrebuintarea acestor forme pentru înfrățirea unui gând.

De-aci până la mânărea formelor — chiar în afară de legile antropometriei și ale anatomiei legale — era numai un pas. Sculptorul Han a făcut și acest pas.

Așa dar Expresionism?...?

Da, Expresionism!... Căci Expresionismul nu este — nici în teatru, nici în poezie, nici în sculptură — o școală a hao-sului și a nebuniei, a viziunilor anormale și anti-estetice. Ca și romantismul, sora lui mai mare, ale căruia manifestări, în toate domeniile artei, sunt azi clasice, expresionismul urmărește tot o redare a esențialului, a cosmicului, a „patosului mișcării” (cum zice atâta de bine d. Lucian Blaga). Singura deosebire — și fundamentală, întru cât a schimbat toate mijloacele de expresie — dintre romantism și expresionism, e că dintre romantism și redeva esențialul, cosmicul, „patosul mișcării”, prin elementul tipic (elementul comun obiectelor sau ființelor) pe când expresionismul urmărește același scop prin elementul particular al unui gest, al unei imagini, al unei ființe.

Sculptorul Han are meritul că sculptura sa e ferită de toate exagerările ino-

torilor. Gustul sigur și ponderat l'a păstrat pe tărâmul normal și accesibil tuturor iubitorilor de artă, și nu ni se cere un prea mare efort ca să trecem de la sculptura obicinuită la sculptura lui Han.

Cine a văzut bustul lui N. Iorga — o frunte încrunțată sub care se aprind doi ochi așteptând și privind parcă apropierea unei haite de lupi; bustul lui Dante, cu chipul perfect închis în gândul lui ca și trupul deplin înfășurat în piatră până la gât; capul „domnișoarei Iulia” sub înfășurarea Didici Solomon — cap de șarpe, cu suvița la mijlocul frunzei ca un gând de nebunie; — sau fluidele înfășurări ale poetei Claudie, ca o silfidă întinsă pe o stâncă peste care trec marea și spumele mării; a simțit numai de cât gândul neastâmpărat al lui Han.

Dar gestul esențial și exclusiv făcut piatră, Han ni l'a dat numai în câteva, numai în prea puține lucrări până azi.

O. HAN

(Sculptorul e la mijlocul vieții sale). „Sărutul” e construit în două triunghiuri cu înălțimile lipite și ipotenuzele desființate. Înălțimile lipite — trupurile spiritualizate — sunt „sărutul” ridicat la emoția unui gest metafizic.

Grupul în care Han a fost inspirat însă de cea mai mare bucurie a geniului său artistic, e „Isus și Magdalena”. Sunt convins de acest lucru și de faptul că valoarea deosebită a lucrării a scăpat intenției principale a sculptorului și puternicul gând sculptural trăește doar ca amănunt al concepției generale. În picioare, drept, în fața lui, Magdalena a lăsat fruntea pe pieptul lui Isus care cu un cap de om de-așupra capului ei o sărută pe creștet, cu amândouă mâinile pe după mijloc strângându-l la el. Mâinile Magdalenei care au lăsat loc îmbrățișării lui Isus, întinse, fac din întregul grup văzut din față: o cruce. Sculptorul mărturisește că a voit să facă o cruce creștină din Isus și Magdalena, cele două poluri ale moralei creștine. Dar ceea ce impresionează în grup nu e această „cruce”, care trebuie descoperită cu oarecare dibăcțe, ci atitudinea lui Isus, al cărui gât e mai înalt de

cât prevede anatomia restului oamenilor, ca dela această înălțime, cu ochii închiși, Isus să-și lase gura pe creștetul femeii pierdute. Aci, în această anomalie e întreg spiritul creator al lui Han, și în același timp tot spiritul creștinismului. (Neînțelegător, sculptorul și-a reprodus lucrarea văzută din față, ca să apară „crucea”, acum doi ani în revista „Gândirea”).

Cu astfel de însușiri, nu e de mirare că O. Han e cel mai bun prieten al scriitorilor. Într'un fel, el este un scriitor. El scrie cu piatră.

Tot atât de bine vede problema monumentelor publice, în țara aceasta în care „statuile” sunt atât de „expresioniste” pentru vulgaritatea generală a gustului. Geniul cu aripi care a scoborât pe soclul poetului Săulescu a venit — precum au bănuț de la început câțiva scriitori — dintr'un vers al poetului. „Știam bine că pe Săulescu într'o poezie a lui trebuie să-l caut...” mărturisea Han în fața monumentului în ghips, și câțiva dintre cei de față am rostit în același timp cu Han: „Un țipăt a vuit în noaptea...” Sculptorul găsisse poetul!

I s'a dat de curând însărcinarea să facă o statuie pentru Eminescu.

D. Sadoveanu, căruia îi mărturiseam într'o întâlnire întâmplătoare de curând la Iași, că mai mult de cât pentru statuie, comitetul de scriitori trebuie felicitat pentru alegerea lui Han, a zis: — „Chiar dacă nu va fi Eminescu, va fi Han, și tot va fi o operă de artă!...”

Va fi Han, incontestabil, dar credem că va fi în primul rând Eminescu, dacă nu prin trăsăturile feței — pe care de altfel le poate reproduce orice eleo de bele-arte, — prin sufletul lui Eminescu pe care Han îl va găsi și ni-l va arăta, mâine, în bronz...

DOUA POPOARE SCULPTURALE

S'ar putea spune că omenirea a avut două popoare cu adevărat sculpturale: grecii și francezii. Și totuși fiecare dintre ele au cu totul alt ideal artistic. S'a întâmplat ca și alte popoare să înscrie în istoria artelor sculptori mari. Italienii deopildă. Dar acolo Donatello și Michelangelo sunt excepții, două individualități geniale răsărite izolat, fără trăsura de unire care și facă un lanț ce s'ar putea numi sculptură italiană cum se spune despre pictura italiană cu înlanțuire strânsă dela Giotto, Rafael, Leonardo, Tizian.

Sculptura greacă a avut darul să realizeze plastic o idee colectivă. A abstractizat în linii și forme rezumative, nu omul individ, ci omul tip reprezentativ al frumuseții plastice și al idealului de viață grec. Omul zeu, perfecțiunea fizică și seninătatea sufletească, zeul spre care cultura și viața greacă tinde. În sculptura greacă echilibrul sufletec duce la perfecția formelor.

Forme realizată unitar și rezumativ duce la stil; prin stil și formă abstractizată omul a devenit zeu. Artă în care sufletul, rațiunea, ochiul și mâna, sunt într'o armonie deplină. Artă de pondere și echilibru.

Idealul sculpturii franceze nu e realizarea prin pondere și echilibru a unei idei colective, ci este o idee individuală, realizată prin sentiment. Nu zeul cu seninătatea lui abstractă, t'pul-sinteză

și apoteoza vieții, a omului fărâmițat de viață. Sufletul care animă forma nu raționează care o inseninează și împietrește, ca la greci !.

INTRE RODIN ȘI BOURDELLE

Sculptura lui Rodin rămâne opera unui suflet cu variate ecouri în viață, opera unui mare tehnician, operă însă, în cadrul sculpturii de interior. Cu toate aceste însușiri de bogată viață, a creat — cum era firesc — o atmosferă de magie în jurul său, devenind aproape singurul izvor de inspirație plastică. Nu îi mai interesea viața pe artiști. Se înfruptau fiecare din fructele pomului Rodin socotind că prin aceasta se apropie de sculptură și tot deodată de marele mister al operei maestrului. Devenise furnizor de idei și inspirație plastică.

În această atmosferă stagnantă se afirmă brusc, izolat și straniu **Heracles** a lui Bourdelle. Deosebit cu totul în gândul care concepe și în mâna care zămislește, Bourdelle afirmă dela început un spirit plastic înrudit de aproape cu monumentalitatea artei egiptene, cu primitivii greci, cu sculptura gotică, și apropiat de preocupările artei germane, în străduința de a căuta un stil.

Pentru Bourdelle, piatra, bronzul în forma lui brută, sunt întreguri vii cu viață proprie, de care artistul nu se poate aținge. El nu face decât să dea formă nouă materiei. El afirmă în piatră și bronz, într-un stil definitiv, omul în tot ce are mai profund, mai definit și mai constant în viață. O statuă a lui Bourdelle este om de piatră sau de bronz, (cu calitățile întregi ale materialului, purtător de un sentiment energetic, idee, simbol omenească.

Pornind dela un sentiment static definit, printr-o organizare savantă, stăpânind materia, construiește într-un bloc prin opoziții mari de planuri și linii arhitectonice, o formă omenească închisă într-o formă geometrică. În acest bloc taie o succesiune de planuri din a căror poziție și relațiune, obține o formă plastică omenească, constructivă, cu simplitatea și claritatea duse până la abstract cu cari se prezintă o operă arhitectonică. Această unitate a operei, privită din orice latură, o face să aibă o siluetă cu aceeași fizionomie de sentiment. Spirit constructiv înclinat spre abstractizare, Bourdelle a înțeles că sculptura fiind arta care a servit mult timp de ornament arhitecturii, a intrat în spiritul său constructiv și se cere clădită pe un schelet geometric. Emancipată de arhitectură, sculptura rămâne totuși pe acest principiu pe care însuși materialul aproape comun al acestor două arte îl impune.

În acest spirit, cu aceste mari însușiri plastic-arhitectonice și-a urzit opera.

STATICUL ȘI DINAMICUL

Rodin a prins mișcarea, decompunând-o în momentele ei schimbătoare, obținând astfel senzația de succesiune și continuitate. Bourdelle în „**Heracles**” nu dă nașcarea în succesiune ci dimpotrivă staticizează o acțiune omenească. Eroul lui întinzând arcul într-o supremă încordare fizică, s'a fixat în această acțiune rămânând împietrit în ea. E deci un maximum de acțiune concepută totuși static. Nu afirmă nici o cundățenie paradoxală. Bourdelle spirit logic și ochiu constructiv, nu concepe dinamismul în sensul lui Rodin de a da iluzia mișcării în succesiune. Sculptura luptă cu realități cum sunt piatra și bronzul cari au un volum real și cari realmente nu se mișcă. Iluzia mișcării numai pictura o poate da, fiindcă se bazează pe o convenție a ochiului; fiindcă relieful în pictură nu este o rea-

lizare în spațiu, cu proporțiile reale ale obiectului pietat ca în sculptură, ei se înfemeiază pe o iluzie: pe o suprafață plană obține forme în atmosferă.

De aceea pentru Bourdelle sculptura rămâne statică prin definiție și prin materialul întrebuițat.

După cum un arhitect nu concepe o casă care să-și dea senzația că se mișcă, tot astfel Bourdelle nu concepe ca o statuă să-și dea senzația că sare de pe soclu.

EVOLUȚIA UNUI CUGET PLASTIC

— „Am trecut printr-o epocă de formare, în care nu mă găseam pe mine și alta în care m'am pus de acord cu sentimentul meu plastic. Iubitor de construcție și

realizare sunt perfectibile ori cărui artist.

În afară de școală, în desăvârșirea unui artist, intră ca factor cultural muzeul de artă, care contribuie la educația artistică.

Muzeul de artă, sufleteste este pentru un artist plastic, ceea ce este biserica pentru un credincios: un loc de reculegere sufletească. Într'un muzeu, operele înaintașilor noștri au o atmosferă de religiozitate, care întărește o conștiință artistică. Dar unde și câte sunt muzeele noastre? Lipsa lor se resimte și se va resimți dureros și de-acum înainte în viața noastră artistică.

Arta gotică a contribuit la clarificarea sentimentului meu plastic în fața natu-

O HAN: ISUS ȘI MAGDALENA

formă, înțelegând că sculptura trebuie clădită pe un schelet geometric, nu mă puteam adapta curentului Rodenist de la noi, care sta pe o sculptură impresionistă. Mi-a trebuit după terminarea școlii, să muncesc să mă desbăr de cele ce-am învățat la școală. Invățământul artistic la noi fiind o ruină, constituie a grea problemă culturală.

Cu toate că talentul unui artist este determinat prin naștere, mijloacele de

rei și mi-am lămurit direcția posibilităților mele de realizare.

Cred în alfabetul elementar al sculpturii. Sculptura care a servit de ornament arhitecturii, a intrat în spiritul ei constructiv și se cere clădită pe un schelet geometric. Emancipată de arhitectură, sculptura rămâne totuși pe acest principiu pe care însuși materialul comun al acestor două arte îl impune.

În sculptură mă interesează Omul, în

tot ce are mai definit și mai constant în viață, în tot ce e mai esențial în vitalitatea lui.

EMINESCU ȘI SAULESCU

Sculptura monumentală trebuie să reziste în cadrul naturii profilată pe arhitectură, să formeze un element decorativ și subordonat. Un monument este și arhitectură și sculptură: arhitectura și sculptura să se unească într'un volum, într'o formă în care planurile și liniile sculpturii să facă un tot unitar ca stil, contopite astfel încât monumentul privit din orice latură să facă o singură siluetă, o singură încheiere arhitectonică prin armonie și unitate.

În realizarea sculpturii monumentale a lui Săulescu, pe care o cunoașteți, și în cea viitoare a lui Eminescu, acestea sunt principiile călăuzitoare. Și accentul grav — precum ai văzut la monumentul lui Săulescu — cade nu pe ceiace constituie personalitatea fizică a poetului, trecătoare, ci pe ceiace constituie personalitatea lui poetică, aceia care ne-a fermecat. În același fel vreau să-l redau și pe Eminescu.

MONUMENTELE PUBLICE ÎN ROMANIA

Inceputurile sculpturii noastre au fost mai fericite. Primele monumente publice făcute la noi, precum: Gheorghe Lazăr și Gh. Asachi de sculptorul Georgescu, statuia lui Miron Costin făcută de Hegel, Monumentul lui Ștefan-cel-mare de la Iași, de artistul francez Frémier, Ovidiu și Ferraro, așezat la Constanța, și Heliade Rădulescu din București, sunt opere de seamă și de reală valoare și au fost indicate la sfârșitul veacului trecut.

Partidele politice s'au adresat în străinătate la sculptori antreprenori de talia unor Romanelli și Dubois, grandi logveni și nulițăți artistice în țările lor. Astfel s'au erijat monumentele-tip, redingote, oldatul și țărâna, vulturul și steagul îmboluri gata confecționate, apelând uneori odată și la Arsenalul armatei cu toate ustensilele, cu care se sorcovesc monumentele publice (vezi monumentul de hieule al generalului Florescu) și tot odată se trivializează sentimentul național.

Cum crea de așteptat sculptorii noștri răbiți după comenzi, au utilizat la rândul lor, aceste simboluri-tip cu vulgare or putere de convingere, astfel că ideea plastică, concepția de monument, simbolul izvorând dintr'un sentiment creator e artă este standardizat (monumentul arada) și comercializat dând generalilor viitoare icoana grotescă a vremilor noastre și creind pentru viitorii artiști prin exemplul acestor monumente o atmosferă neprielnică unui curent realist.

Am fi bucurăși dacă lipsind pe un artist român de comanda unui monument nu fi recompensați printr'un monument cut de un mare artist străin, și exemple avem în trecut (Ștefan-cel mare, Odiu, Heliade) care ar folosi educației noastre artistice. Dar în loc să ne adresăm nulițăților străine e mai bine ca momentele să fie făcute de artiștii noștri, printr'o continuă experiență să ajungă să creeze monumente originale.

Felul cum se vor da de-acum înainte monumentele, constituie pentru Ministerul Artelor, — singura noastră autoritate în obștile de artă — o obligație culturală a căreia însemnătate numai vremea noastră valutară o ignorează. Un om bun este numirea d-lui Nichifor Păunescu ca secretar general al Artelor, personalitate culturală cu o înțelegere

superioară a problemelor de artă, spirit entuziast pentru cultura românească. Aceasta ne îndreptățește să sperăm și să-i cerem imperios stăvilirea cauzelor urâșiei urbane prin monumente ridicole și rezolvirea acestor probleme artistice și naționale.

Dealtfel d. Nichifor Crainic se angajează prin interviul dat în „Rampa“, interviu ce devine la d-sa un întreg program pentru Ministerul Artelor.

În acest interviu care a avut darul să suscite în lumea artistică, un deosebit interes, problemele de artă își găsesc o superioară înțelegere.

CURENTE NOI ÎN SCULPTURA

Impresionismul lui Rodin dusese sculptura la o înlănțuire de suprafețe plastice, iar întregul volumului își prevedea existența în spațiu.

Diferențierea de planuri, încărcate de detaliul plastic sculptor, mișcarea în întretăierea planurilor fărâmițate, dăstruie expresia întregului, elementul constructiv. În această elaborare pusă pe amănunț, sentimentul, factorul creator dela care porcede orice operă își pierde forța inițială la artiștii moderni.

Prin afinitate sufletească și poate ca o regenerare, personalității ca Bourdelle, Mestrovici, Haller, Maillol, Despiau au găsit în stilurile arhaice, cari sprijinite pe alfabetul elementar al sculpturii, sunt arhitectonice, o lămurire a viziunii lor plastice. Sunt departe de a crede că opera acestor artiști este primitivă ca sculptura popoarelor în prima fază de civilizație.

Răsboiul cu deprimarea generală ce a produs în sufletul modern, a creat o voință nouă, care în pictură și sculptură își caută expresia, tinzând spre crearea operelor în care voința apare ca factor determinant.

Realitatea unui curent este opera de artă. Ea determină valoarea unui curent. Este absolut egal în ce curent se integrează o operă de artă. Ea se adresează simțului nostru plastic prin corespondența de la forma plastică a operei la simțul nostru de viziune plastică.

Cubismul cu ismele afiliate sau nu, e în afară de această corespondență. Realizarea îi stă cu totul în abstract. De altfel formulele acestea în plastică sunt foarte generoase, dispensând artistul de atenția necesară meseriei. Plutind în abstract (sculptura e o realitate în spațiu) avem și noi sculptori de găngăni-formule; iar știința sculpturii se disprețuiește, pentrucă artistul ignorând realități plastice, are iluzii de superioritate artistică!

SCULPTURA ROMANEASCĂ

Reprezentanți caracteristici după mine ai sculpturii românești sunt:

Sculptorul I. Georgescu, autorul statuei Gheorghe Lazăr și a statuei G. Asachi din Iași. Sculptura din timpul lui era pusă în serviciul antrepizei de pompe funebre.

Opera lui Georgescu e impregnată de un spirit constructiv, cu o rară forță abstractizare plastică. Georgescu e primul nostru sculptor de valoare artistică.

Brâncuș, în ciuda preocupărilor lui multiple și încărcate de tendințele mai multor stiluri arhaice, rămâne tot realistul din prima fază de realizare.

Paciurea, dotat cu un mare sentiment pentru plasticitatea formelor. Gigantul în patria din parcul Carol, este o lucrare de dimensiune cu concepție largă și unitară. D. Paciurea este un nedreptățit al timpului nostru. Nu i s'a dat nici un privilegiu să realizeze opere în măsura talentului său și la care avea tot dreptul.

Henric Rochefort, celebrul pamfletar francez, care era omul cel mai caritabil din lume, primi într'o zi vizita unui domn, care-i vorbi cam în felul următor:

— Domnule Rochefort, știu că d-voastră câștigați mulți bani și că aveți un suflet bun. Am venit deci să vă vorbesc de o biată femeie, care n'a mâncat de două zile și care va fi dată afară din casa unde stă, pentrucă n'are șaptezeci și cinci de franci ca să-și achite chiria.

— Sărmana! zise Rochefort și duse mâna la buzunar.

— Mizeria ei e mare și durerea ei te zguduie. Șaptezeci și cinci de franci nu sunt nimic pentru d-voastră, puteți s'o salvați, urmă vizitatorul.

— Dați-mi numele și adresa ei, ca să trimit suma.

— Nu e nevoie, răspunde vizitatorul, imi puteți da mie banii; poftim și chitanța, că eu sunt proprietarul.

*

Jackie Coogan, fu întrebat de o doamnă în vârstă, care vizita un studio din Holywood:

— Ești prea mare ca să mai fii sărutat?

Atunci „Kid“-ul răspunde îngâmfat:

— Eu, nu, dar d-voastră doamnă, sunteți prea în vârstă pentru aceasta!

*

Mozart primi într'o zi vizita unui tânăr absolvent al Conservatorului care-l întrebă:

— Spuneți-mi maestre, cum aș putea să devin un compozitor celebru?

— Ești încă prea tânăr!

— Dar d-voastră, maestre ați fost cu mult mai tânăr decât mine, atunci când ați ajuns la celebritate.

Așa e, dar vezi că eu n'am avut nevoie să cer sfatul nimănui, cum să fac spre a ajunge cum spui d-ta o celebritate.

■

Generalul Obregon, Președintele Mexicului, e un cinic. Primind pe marele scriitor spaniol Vincente Blasco Ibanez, l-a întâmpinat cu aceste vorbe:

— Desigur, maestre, că acei cu cari ai vorbit despre mine, îți vor fi spus căș fi un hoț de drumul mare... Nici nu vreau să încerc mă desvinovăți: oiu fi eu hoț, dar vezi că eu nu pot fura decât cu o mână (aluzie la brațul amputat) pe când adversarii mei au asupra mea superioritatea de a putea fura cu două mâini.

RUD. A. KNAPP.

Fr. Storek, o conștiință severă pentru ceace constituie meșteșugul sculpturii:

Medrea, cu simțul al volumului și fluiditate ritmică.

Cine e urmașul acestora, sau cine va izbuti să realizeze mai amplu și mai original pentru vremea noastră spiritul sculptural — iată enigma pe care numai viitorul o va dezlega!

Domnul O. Han se exprimă greu. Ar fi voit să lucreze toate acestea, ca lutul, cu mâinile lui... Nu e oare și ideea o materie plastică în care trebuie să ne sculptăm personalitatea?...

F. ADERCA

GEORGE COȘBUC

1866 — 1918

Intre anii 1885—1890, când poezia eminesciană era în floare și genialul poet se impunea tot mai mult în opinia publică românească, apare în Ardeal George Coșbuc.

Născut și crescut într'un mediu sănătos de țară, Coșbuc introducea în poezia noastră o viață nouă. Prin nota sa deosebită, prin vioiciunea talentului său proaspăt și original, poetul născu-dean era sortit să joace un rol important în poezia românească posteminesciană.

George Coșbuc s'a născut la 8 Septembrie 1866 în satul Hordan de lângă Năsăud din familie de preoți. Se spune că adevăratul nume al neamului său ar fi fost Casian; iar pe cel de Coșbuc l-ar fi primit un străbunic al poetului dela un rus pribeag prin acele timpuri.

Copilul George învață școala primară în satul natal cu dascălul bisericii Tănăsucă, un om cu puțină știință de carte, dar deștept și cu mult suflet românesc. Isprăvind școala primară trece la liceul grăniceresc din Năsăud unde la 1884 își ia bacalaureatul. Sunt foarte interesante amănunțele publicate de d. prof. N. Drăgan, (revista „Transilvania” 1921) despre activitatea literară și culturală a poetului în această vreme.

După terminarea liceului pleacă la Cluj unde urmează un an și jumătate facultatea de filosofie. Desigur tovarășia colegilor unguri, care au păcatul de a se considera totdeauna superiori, îl îndepărtează de acolo. Bucurându-se de numele său literar, pe care revistele ardelenice îl cunoșteau de pe când avea vârsta de 15 ani, Coșbuc este invitat de prozatorul I. Slavici să intre în redacția „Tribunei” dela Sibiu. Marele novelist presimțea ce comoră scumpă se ascunde în sufletul sfiosului tânăr și îi dă tot concursul material pentru a putea să se indeletnicească numai cu literatura.

Dealtfel însuși Coșbuc a mărturisit undeva că postul său de la „Tribuna” era o „sinecură” dată de I. Slavici, cu singura obligație, de a publica poezii în foaia literară a ziarului.

Adăpostit de grijele materiale, sfătuit și îndemnat de bunul său confrate, poetul lucrează cu multă rivnă și entuziasm. Cele mai multe și poate și cele mai frumoase poezii ale sale, datează din această vreme.

În 1889 publică la Sibiu minunata sa poezie „Nunta Zamfirei”.

Revista „Convorbiri literare” din București o reproduce cu o notiță elogiasă la adresa autorului. Titu Maiorescu entuziasmat îl cheamă în capitala României libere.

Cu aceiași veselie ca și craiul Viorel din „Nunta Zamfirei” trece poetul munții aducând pe malurile Dâmboviței întreaga lui lume de împărați și zine crăieșe. În avântul său tineresc Coșbuc nu-și dădea seama că acea lume ideală și poetică nu putea trăi decât numai sub umbra brazilor și în genurile munților din meleagurile sale natale.

Părărea de rău a revenit mai târziu și poetul a purtat-o cu adâncă mîhnire până la sfârșitul vieții sale. Transplantat într'un mediu nou și cu totul deosebit de acel pe care îl trăise în Ardeal, Coșbuc avea să plângă în tăcere, înstrăinarea așa cum mai plânsese și un poet popular desrădăcinat de locurile natale:

„Trandafirul rău tânjește
Dacă-l sapi de unde creștel...
Tot așa tânjesc și eu
După sătătorul meu...”

Dar dragostea nefermă pentru limba și literatura națională i-a dat îndrăgiri vii și îndrăznețe. El luptă prin scris pentru ea și toată regenerarea literaturii noastre dela 1890 încoace pornește dela el. Prin revista „Vatra” în tovarășia lui Caragiale și Slavici, el pregătește curentul puternic, care ia ființă după 1900 la revista „Sămănătorul” unde are de tovarăș pe poetul Al. Vlăduț. Ceeace a început la „Sămănătorul” continuă cu I. Corin la „Viața literară”.

Pentru luminarea poporului poetul Coșbuc scrie la revista „Albina” și diverse broșuri și bibliotecă de popularizare „Steaua”. Drept răsplată pentru munca sa sinceră în domeniul literaturii naționale, statul l-a recompensat cu un modest post de referendar la Casa Școalelor; iar Academia Română cu premii pentru... traducerii!?

G. COȘBUC

Calvarul unei dureri adânci dar discrete, l-a dus până la sfârșitul vieții. Cel care a cântat așa de furtunos vitejia poporului său, era sortit de „atum” să moară ca și viteazul Gelu, privind cu înduioșare hoardele străine care stăpâneau biata lui țară.

Poesia coșbuciană marchează o etapă de progres în istoria literaturii noastre. Dezvoltată paralel cu poezia posteminesciană, sau mai bine zis, cu acea a curentului eminescian, ea venea să se afirme cu o notă aparte și bine distinctă. Noutatea de fond se resfrânge și asupra formei. Având de bază limba vie și originală a poporului, Coșbuc a reușit să creeze o armonie specială în mijloacele sale formale, care erau așa de admirabil potrivite cu fondul poeziilor. Prin limba sa nouă și mai ales prin rima și ritmul versurilor sale meșteșugite Coșbuc este cel mai mare maestru al versului românesc.

Poetul George Coșbuc ca și genialul Eminescu a reușit, cu ajutorul talentului său neîntrecut, să rădăce motivele poetice naționale la cea mai superioară creațiune artistică.

Inruierea străină, de care au făcut mult caz unii critici dela noi, n'a schimbat întru nimic din factura originală și românească a operei sale.

Opera poetică a lui Coșbuc, împreună cu cea a lui Eminescu sunt singu-

rele creațiuni care vor purta pecetea genialității dealungul veacurilor peste versul românesc și numai ele trebuie să se infățișeze în fața străinătății ca o vie și strălucită mărturie a genialității creatoare izvorită din sufletul poporului românesc.

GH. CARDAȘ

SPICUIRI BIBLIOGRAFICE

A. — OPERA, EDIȚII :

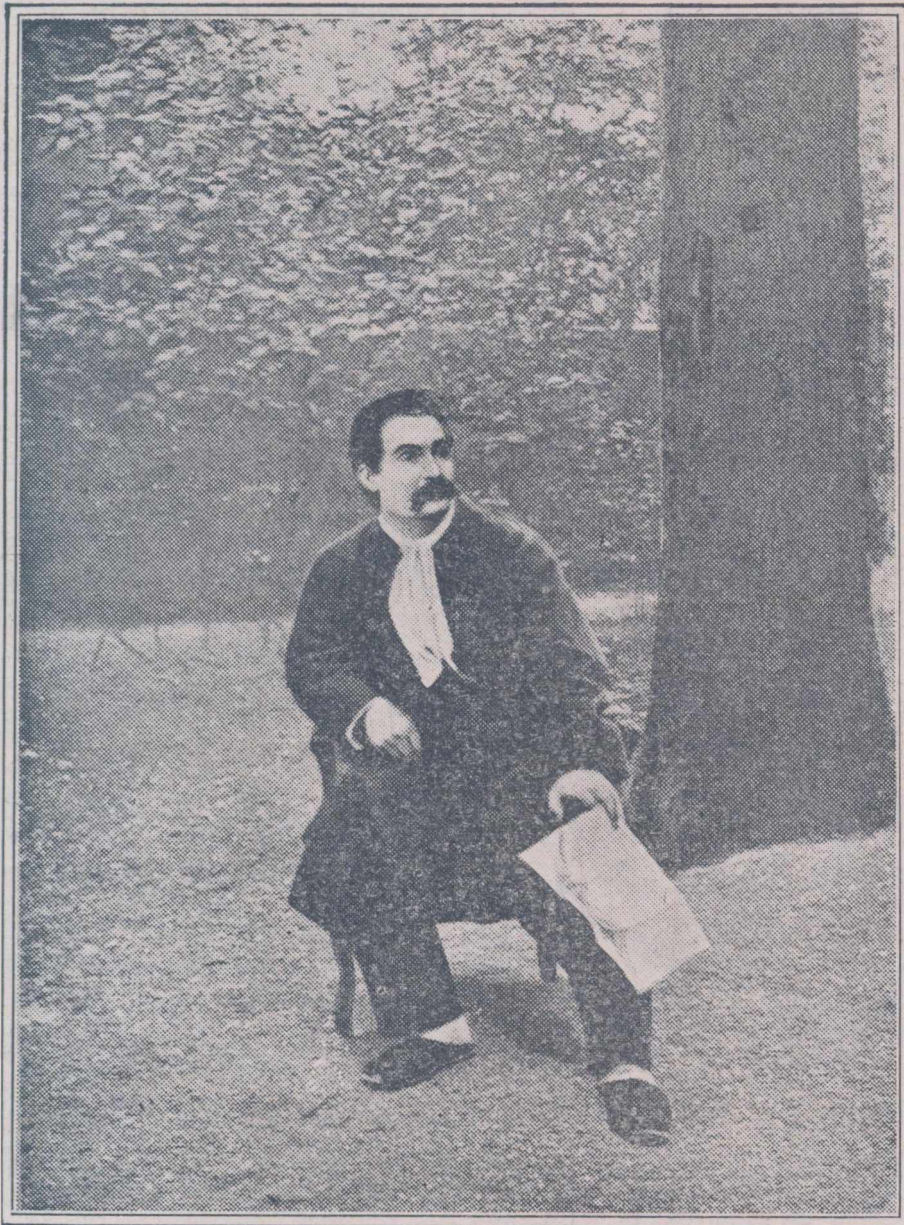
- 1) Zlatna, traducere liberă din Opitz, în „Tribuna”, Sibiu 1885 Nr. 107—113.
- 2) Blăstăm de mamă, legendă populară din jurul Năsăudului, în „Tribuna”, Sibiu, 1885, pag. 678—698 și în „Bibl. pop. a Tribunei” Nr. 13, în mai multe ediții.
- 3) Pe pământul Turcului, în „Tribuna”, Sibiu, 1885, pag. 982—983 și în „Bib. pop. a Tribunei” Nr. 17, în mai multe ediții.
- 4) Angelina, baladă din Albania, în „Tribuna”, Sibiu 1885, Nr. 281, pag. 1122, reproducă „Adevărul literar și artistic” IV (1923), Nr. 134 din 17 Iunie.
- 5) Două întrebări (versuri), în „Familia”, 1885, pag. 234, sub pseudonimul C. Boșcu.
- 6) Unde sbor (versuri), în „Familia”, 1885, pag. 305, sub pseudonimul C. Boșcu.
- 7) Atque nos, în „Tribuna”, 1886, Nr. 60, 61 și 62, pag. 237 și urmare.
- 8) Fata craiului din cetini, în „Tribuna”, Nr. 73, 74 și 75 și în „Bibl. pop. a Tribunei” Nr. 23, în mai multe ediții.
- 9) Cîntec, în „Tribuna”, 1886, Nr. 117, reproducă în „Adevărul literar și artistic” IV (1923), Nr. 130 din 20 Mai.
- 10) Draga mamei, în „Tribuna” 1886 Nr. 119, 120, 121 și 122 și în „Bib. pop. a Tribunei” Nr. 25, în mai multe ediții.
- 11) Fulger, poveste în versuri, Sibiu, 1887, în „Bib. pop. a Tribunei” Nr. 33, în mai multe ediții.
- 12) Furia violonistului, baladă istorică, în „Tribuna” 1889, Nr. 8, reproducă în „Adevărul literar și artistic” IV (1923) Nr. 137 din 8 Iulie.
- 13) Nebuna (versuri), în „Tribuna”, 1889, Nr. 14, pag. 53—54.
- 14) Dr. Juris (versuri), în „Tribuna” 1889, Nr. 53, reproducă în „Adevărul literar și artistic”, IV (1923) Nr. 126 din 22 Aprilie.
- 15) Fata morarului (versuri), în „Tribuna”, 1889, Nr. 86.
- 16) În biserică (versuri), în „Tribuna”, 1889, Nr. 102.
- 17) Cetină D'albă (versuri), în „Tribuna” 1889, Nr. 269 și 270.
- 18) Actul al cincilea (după Edwin Bormann) în „Tribuna”, 1889, Nr. 277.
- 19) Nunta Zamfirei, în „Convorbiri literare” XXIII (1889—1890), pag. 1009.
- 20) La oglindă, în „Convorbiri lit.”, XXIV pag. 43.
- 21) Rea de plată în „Convorbiri lit.”, XXV pag. 794.
- 22) Nu-l ca ea, în „Convorbiri lit.”, XXV pag. 795.
- 23) Gazel, în „Convorbiri lit.”, XXV, pag. 796.
- 24) Fresco-Ritornele, în „Convorbiri lit.” XXVI, pag. 419.
- 25) Inima mamei, poezie, în „Lumea ilustrată” I (1891)—1892), pag. 243 sub pseudonimul C. Boșcu.
- 26) Balade și idile, Buc. 1893, ed. II, Buc. 1897, ed. III, Buc. 1902, etc...
- 27) Noi vrem pământ ! în „Gazeta Bucovinei”, Cernăuți IV (1894) Nr. 43 din 2/14 Iunie.
- 28) Popa Coloc (povestire istorică), în „Gazeta Bucovinei”, Cernăuți IV (1894) Nr. 49 din 23 Iunie.
- 29) Vatra, revistă ilustrată bilunară, Buc. 1894. (Cu I. L. Caragiale și I. Slavici).
- 30) Chiara (versuri), în „Literatură și artă română”, Buc. I (1896—97), pag. 725—728.
- 31) Lord Byron, Mazepa. Poemă în versuri Craiova 1896 (Bib. nouă Nr. 1).
- 32) Prefață la: S. Cujbă, POVESTIRI DIN COPILĂRIE, Buc., 1896.
- 33) Prefață la: I. Costin, SPRE PRIMĂVARĂ Buc. 1896.

Pelerinaj la teiul sacru

Să salutăm cu reținută emoție ziua pelerinajului de mâine. După 37 de ani de a săvârșirea lui din viață, Eminescu va unoaște pentru întâia dată entuziasmul are l-a întovărășit, la locul de veci în iua de Sâmbătă, 17 Iunie 1889.

Cu ziua de mâine începe amurgul legendelor și scepticismul nostru își va cea umbra, aurorei rozalbe. E o tristeță, ri cum, să părăsim o coardă de pe are scoteam accente duioase, ori decâte ri întâmplarea ne pune față în față cu efericita umbră a nerăzbnatului „Lu-

Căci trebuie să spunem — și poate pen- tru noi, în primul rând, scriem aceste da- te de verificare — Eminescu a avut o în- mormântare din cele mai frumoase. Nu pentru că Statul ar fi suportat cheltuel- lile, în măsura în care orice nepot de statuă binemerită magnifice funerarii naționale, nici pentru că primul ministru al țării, de pe atunci, Lascăr Catargiu, sau prezidentul Academiei, Cogălnicea- nu, și Titu Maiorescu și atâtea alte ilus- trități, însoțiau carul mortuar până la groapa de veci. Nu pentru aceasta,

Ultima fotografie a lui Eminescu, făcută la Minăstirea Neamțului.

afăr”. E însă o tristeță care ne conso- iză, pe care am dori-o deapururi a- să și pentru care vom mulțumi, în pri- ul rând, comitetului care a orânduit lerinajul și care ne va da cu o zi mai rând, monumentul de atâtea vreme râv- al Sărmanului Dionis.

Pentru că mulțimea ce va străbate mâi- , pe sub teii bulevardelor, pe sub cū- lnițele aromate ale inflorescențelor fintirimul pașnic către teiul sacru ce-i umbrește umbra pământescă, se va ntoarce din drumul de penitență cu suflet, de bună seamă, de cât al în- itorilor de acum 37 de ani.

Dar pentru că modestul car, îmbrăcat în negru și tras de doi cai numai, era ur- mat de o nenumărată mulțime ce înfe- sase cu două ore mai de vreme, și curtea și biserica Sf. Gheorghe, și pentru că palida față a îndelung martirizatului poet abea se mai zărea din revărsarea de flori și de coroane și pentru că sfârșitul lui amușise toate taberele și la căpătâiul lui toate inimile ritmau aceeași îndure- rare și pentru că vorbirile au stors la- crimi, cum lăcrămi au stors mai cu sea- mă, acordurile elegiace ale prietenului său Bărcănescu, în melodia de efect, „Mai un singur dor”.

Pe bună dreptate, improvizase Grigore Ventura din amvonul bisericii: „Acel care zace înaintea noastră n'a fost al ni- mănui ci al tuturor Românilor. Nici noi conservatorii, nici junimiștii, nici libe- ralii n'au dreptul de a revendica pe E- minescu, ca fiind numai al lor.

În adevăr el a fost ziarist, a fost chiar dintre cei de frunte, dar laurii neperi- tori nu i-a cules ca soldat al condeului ci ca poet”.

Dar dacă unanima recunoaștere, cari-i înfrățise pe toți la căpătâiul lui, se ac- centuase de o dragoste peste puterile bieteii inimi ce tăcea neputincioasă în fața atâtor efuziuni, de a doua zi chiar acelaș spectacol al acelorași neînțelegeri, care de 37 de ani nu izbutesc să facă, oficialitate și particulari, nimic, pentru gloria reală a lui Eminescu.

Dacă în viață fiind, a cunoscut chinu- rile mizeriei împletindu-se cu și mai as- prele chinuri ale creației și dacă analele municipale vor rămânea veșnic pătate de acea ședință memorabilă a consilie- rilor din Botoșani cari preceupeau lui Eminescu ajutorul, pe motiv că „e prea mare pentru județ” — ipocrită perversi- tate care sub aparențele unei filantropii atente, ascundea cea mai sălbatică stăr- picuine sufletească! — după moarte, cu toată spontana și omeneasca îndurerare a tuturor categoriilor sociale, nimic nu se făcea, timp de 37 de ani pentru nefe- ricita glorie a lui Eminescu. Nici ediția critică, necum una de artă, nici monogra- fia vieții și operii lui și nici monumentul unui stat care se împărtașește din azima inimii lui, cu generozitate.

Spectacolul listelor de subscripție ră- mase virgine, s'a repetat de 37 de ani in- continuu și dacă ar fi fost să se mulțu- mească cu încurajările descurajante ale acestor contribuții, comitetul pelerinaju- lui și al monumentului nu ne-ar fi dat niciodată nici grandioasa procesiune de mâine, nici neperitorul bronz ce se plă- mădește pentru zile cât mai apropiate.

Iată de ce vorbeam de amurgul legen- delor. Stăruința și dragostea acestui mă- nunchiu de oameni vor clăti stanele de piatră ale tuturor nepăsărilor. Cei ce vor participa mâine, la pelerinajul dela teiul sacru vor trebui să aducă cu dânsii o pi- cătură din apa sfințită a entuzismului unanim și din reculegerea de lângă dânsul în vecinătatea umbrei marelui poet, pe care ne-am deprins să-l invocăm la toate praznicele și apoi să-l dăm ul- țării, fiecare să aducă mai mult de cât a- mintirea unui verb sonor și în cinstea celui pe care-l vor fi glorificat să pună îndemnul lor la fapta mănunchiului or- ganizator, pentru că o zi mai de vreme să se dea Bucureștilor, singura statuă care să-l cinstească cu adevărat: bronzul ce- lui mai ales și mai martir dintre fiii a- cestei țări.

Bucureștii trebuie să răscumpărați din această rușine și în pelerinajul de mâine va fi stat toată pilda și tot începutul vii- toarelor solemnități.

PERPESSICIUS

SPICUIRI DIN PRESA TIMPULUI

Ne asociem și noi la apelul ce face Naționa- lu și rugăm pe onor membrii ai parchetului de Ilfov să binevoiască a lua măsuri pentru nurierea unui tutor lui Eminescu, sau cel puțin să provoace numirea unui administrator provi- zoriu care să-i primească pensia și să îngri- jească de persoana sa. Aceasta este una din- tre datorile de căpetenie ale parchetului.

(Românului, XXXIII, 5 Iunie st. v. 1889).

D. B. P. Hașdeu a scris o scurtă amintire dar plină de un adevăr izbitor și crud despre

marele Mihail Eminescu. Acest articol va apărea în „Revista Nouă”.

D. T. Maiorescu a luat inițiativa pentru ridicarea unui monument pe mormântul genialului nostru poet M. Eminescu.

De asemenea, se organizează o subscripție ca să se ridice maestrului o statuie pe una din pietele din București.

Mai mulți admiratori au hotărât o loterie p. ridicarea unei statui.

(Universul, VI, 136. Miercuri, 21 Iunie, [13 Iulie] 1889).

Primum zdrobitoarea știre că marele nostru poet, **Mihail Eminescu** a încetat din viață ieri, la 4 ore dimineața, în casa de sănătate a doctorului Șuțu.

Scarta a voit ca acest geniu, care în atât de puțini ani a imprimat literaturii noastre o cale nouă, care a întrupat în versurile cele mai sublimе simțirea adâncă a acestui popor, să moară, în acea vârstă în care alții d'abia încep a-și pune la iveală personalitatea artistică.

În Eminescu nu pierde numai literatura. Acest om mare știuse să intruzeze în el geniul—împreună cu cel mai generos caracter.

Dacă Eminescu, ca poet, e măreț, — ca prieten a fost blând, generos, duios.

Patrioții, puțini a fost dat acestei țări să aibă ca marele poet.

(Universul VI, 134, Duminică 18/30 Iunie 1889).

EMINESCU

La 15 Iulie, (?) când trebuia să apară acest număr al **Revisiei Noue**, am aflat că Eminescu nu mai este.

Am oprit aparițiunea, preferind să întârzie mai bine cu câteva zile, decât să nu cuprindă o pagină în onoarea aceluia care face onoare țării sale.

Eminescu a lăsat multe versuri admirabile; însă meritul lui cel covârșitor, un merit de principiu, este acela de a fi voit să introducă și de a fi introdus în poezia românească adevărata cugetare ca fond și adevărata artă ca formă, în locul acelei ușoare ciripiri de mai înainte, care era foarte igienică pentru poet și pentru cititor, scutindu-i, d'o potrivă, pe unul și pe celălalt, de orice bătae de cap și de orice bătae de inimă.

Nu zic nimăru să imiteze pe Eminescu. Din contră. Poezia este o căsătorie a realității cu idealul în sufletul poetului în acele momente când poetul e poet, — poetul pe cât de mare nu e poet totdeauna; — în acele momente prin urmare, în cari el este mai el, mai însuși, mai individual ca oricând. În fiecare suflet poetic realitatea și idealul se combină și se acordă

într'un alt mod. Între doi poeți pot fi asemănări numai doară prin asemănarea cea organică între naturele amândorora, nici odată prin imitațiune. A imita pe cineva în poezie este un talent tot atât de vulgar ca și a imita pe cineva pe scenă, unde și acolo un actor artist urzește, nu maimuțează. Eminescu va trăi, fiindcă a izbutit a găsi frumosul fără a imita pe nimeni.

El va trăi, deși a murit nebun. Și a trebuit să moară nebun. E grozav a o zice! Să nu fi înnebunit, el nu avea ce mânca. Mai rău decât atâta! Ca să aibă ce mânca, el fusese silit a-și mânca inima, înlocuind avânturile poeziei, avânturi mărețe, avânturi care nu se pot vinde, prin acea proză, de toate zilele a sterpelor lupte de actualitate, care îi aducea o fărâmă de pâine, stropită într'ascuns cu amare lacrimi — prefata nebuniei.

El va trăi, deși a murit nebun. Și cum oare putea să nu înbumească? În toate epocile au fost poeți pe cari flămânda sărăcie, uneori numai deșărtăciunea, pentru o ticăloasă pomană însoțită de o mai ticăloasă laudă îi încovoia tîmăltori dinaintea celor puternici. În toate epocile s'au văzut însă și de acele firi semețe, înalte, vrednice de solia ce li-a dat Dumnezeu-irea, care nici odată n'au întins mâna cerșitoare, către acei ce uită că nu săracii spălau picioarele lui Iisus, ci Iisus a spălat picioarele săracilor. Așa poet a fost Eminescu.

El va trăi, deși a murit nebun, vor muri însă pentru veciă nenumărați înțelepți cari au lăsat, lasă și vor lăsa totdeauna să înnebunească un Eminescu.

B. P. Hașdeu
(Revista Nouă, II, 6, 15 Iunie, 1889).

Anunțăm cititorilor noștri, una din veștile cele mai triste și dureroase:

Eminescu nu mai este!

Azi dimineață la orele 4, nenorocitul poet în urma unei lungi suferințe și-a dat ultima suflare, în casa de sănătate a d-lui dr. Șuțu. Poezia românească, prin încetarea din viață a lui Eminescu, a încercat una din pierderile cele mai adânc simțite.

(Romanu, XXXIII, 17 Iunie st. v. 1889).

La Stiri (Marți).

Lupta anunță că astăzi de dimineață, la ora 4, nenorocitul și marele poet Eminescu a murit.

(Adevărul, I, 251, Sâmbătă, 17 Iunie 1889).

EMINESCU

Lucăfărul poeziei române, Mihail Eminescu s'a stins.

Veste dureroasă, veste sfâșietoare, pentru a-

ceia care l-au cunoscut, l-au simțit, l-au înțeles și l-au iubit.

Sunt morți în fața cărora, nu mai poți plânge și nu mai poți găsi cuviate ca să-ți destăinaști durerea.

Lacrimile ți se istovesc și gândul ți se tîntuște spre ființa scumpă. Nu-ți vine, nu poți crede realității crude!

Înlăntuit de mizerie toată viața lui, el a răs de ea, lăsându-i disprețul drept orice necaz, și avântându-și gândul în lumea închisurii. Poeziile lui Eminescu sunt pentru noi cea mai neprețuită moștenire, pe care o vom păstra ca amintirea simțirii celei mai puternice și gândirii celei mai înalte, turnată în cea mai frumoasă formă și în cea mai curată limbă românească.

C. B. S.
(Adevărul, I, 252, Duminică 18 Iunie 1889).

Astăzi i se vor aduce la locașul de veci rămășițele mortuare ale marelui poet și scriitor Mihail Eminescu.

Redacțiunea ziarului România, care numără în personalul ei colegi d'ai răposatului pe când scria la **Timpu**, se crede datoare d'a însoți până la mormânt cortegiul aceluia cu care a împărțit multe zile de veselie și de tristeță.

Ei nu vor uita niciodată pe prietenul duios și pe colegul sincer ce au avut totdeauna în Mihail Eminescu.

Personalul redacției noastre depune o lacrimă pe mormântul ce stă să înghită rămășițele mortale ale cugetătorului Eminescu.

(România, V, 130, Duminică, 18 Iunie 1884)

Eminescu a trăit totdeauna în deplină sărăcie; cu toate că era modest și avea trebuințe foarte puține, el, e ca și un copil, nu știa întrubuința puținii bani ce-i câștiga. Trăind în lungul răstimp al boalii din ajutorul prietenilor și entuziaștilor săi. Camera deputaților îi votă în anul trecut o mică pensie după inițiativa scriitorului acestor rânduri, iar înmormântarea i s'a făcut pe socoteala Statului.

(Iacob Negruzzi, Convorbiri literare, XXIII, 4 Iulie 1889).

Buletin bibliografic săptămânal *)

de AL.-SADI IONESCU

35.5 ARTA MILITARĂ.

Carlaonț (Locot-Colonel Ioan I.).—Technica Tragerilor Artileriei. Timișoara, (Tip. Școlii speciale a Artileriei), 1925—1926. 2 vol., 273 p. Fig. (I); 368 p. — XIV pl. Fig. (II).

Cartea Ostașului. Învățăminte pentru toate armele. Făcută după Cartea Caporalului. București, (Tip. Lupta, N. Stroilă), 1926, 439 p. + hartă. Fig.

Georgescu (Maior D. I.). — Războaiele lui Ștefan cel Mare și ale lui Mihai Viteazul. Câmpulung-Muscel, (Tip. Gh. N. Vlădescu și Fiul), [1926], 299 p. Fig.

Nicolescu (Lt.-Colonel D.) și Maior Achil **Hagighirea**. — Educația morală prin pilde. București, (Tip. Lucia), 1926, 112 p. Fig. Lei 30.

Popovici (Medic Colonel Dr. V.) și Lt.-Colonel Gh. **Popovici**. — Cunoștinți elementare despre serviciul sanitar

în campanie. Câmpulung-Muscel, (Tip. Gheorghe N. Vlădescu și Fiul), 1926, 184 p.

Schmidt (General I.). — Războiul chimic. Tactica gazelor, a fumului și a substanțelor incendiare. Curs predat ofițerilor elevi la școala de gaze. București, (Tip. Gustav Albrecht), 1925, 304+7 pl. Fig., hărți.

6 ȘTIINȚE APLICATE.

Krupenski-Sturdza (Henriette). — Carte de bucate veselă. Scrisă de o „bunică”. București, **Cartea Românească**, 1926, 145 p. Lei 40.

Popescu-Mălăești (Paul). — Construiți-vă singuri aparatele de telegrafie fără fir. Neutrodyna, Aparat cu 5 lămpi cu care se pot primi toate stațiunile Europene. București, (Tip. România Mare), 1926, 24 p. Fig. Lei 20. (Biblioteca Radio-amatorului No. 1).

Krizsó (Coloman). — Almanahul tipografilor. Nyomdász-évkönyv. Buchdrucker-Almanach. 1926. Cluj, Edi-

tura Coloman Krizsó, 1926, 208 p. Fig.

Say Léon. — Privire asupra contabilității în partidă dublă. Traducere de Alexandru Tănăsescu. București, (Tip. Răsăritul), [1926], 16 p.

7 ARTE. NUMISMATICĂ.

Petranu (Dr. Coriolan). — Revendicările artistice ale Transilvaniei. Arad, (Tip. Diecezană), 1923, 213 p. Fig.

Hirschler (József Dr.).—A. Vatikán művészete és élete. Cluj, (Nyom Provententia), 1926, 203 p. + 1 pl. Fig.

Salonul oficial. București 1926. Palatul Ateneului. [Catalog]. București, (Tip. Cultura Națională), [1926], 31 p. + 13 pl. Fig.

Burmaz (Dr. Ranko). — Waldemar v. Baussnern. Hermannstadt. (Buchdruck. Jos. Drotleff), 1926, 16 p.

Popp (Victor N.). — Monete barbare din Adâncata-de-Jos (jud. Dolj). București, **Societatea numismatică română**, 1926, 4 p. Fig.

8 LITERATURĂ.

I. LITERATURĂ ROMÂNĂ.

Herescu (N. I.). — Însemnări literare (1924—1926). Arad, **Librăria Diecezană**, 1926, 109 p. Lei 10. (Biblioteca Semănătorul No. 140).

* A se vedea tabloul clasificățiunii zecimale în numărul 1.

Insemnări... trezite (PE MARGINEA ACTUALITĂȚII ADORMITE)

Ca să fie de acord cu înalta oficialitate publică mare disprețuiește arta — pentru retori și panorame.

Încă mai cred unii, că **simplicitatea** în artă va să zică sărăcie de sentiment și fantazie.

De aceea ei preferă **simplicismul**.

Mă întreb adesea: care o fi diametrul opus **simplicității**?

Cineva, din mine, răspunde: **haosul!**..

Imensitatea unei pânze atrage, îndeobște pe acei cari, neputându-se concentra, lovedese că n'au nimic limpede și hotărât de spus.

Abordarea subiectelor identice, înseamnă pentru publicul mare — identitate de **alent**.

Astfel florista X este un... Lukian; iposarul Y un... Michel Angelo și cubistul — deja — un... Picasso.

Unii artiști sint, periodic, trebuința oyajurilor de reimpăstrare, peste raniță.

În fiecare toamnă, la reîntoarcere, îți rigă cu același nevinovat entuziasm: — „Mă frate!... parcă's altul!”

De ce în plastică e atacat așa de rar fără de succes — **comicul**?

Oare nu pentru că nicăiri ca în **plastică** **anecdota** este ceea ce interesează ai pușin?

Gustul e grația feciorenică a simțurilor noastre.

Pentru aceasta, majoritatea „**rafinajir**” este lipsită de bun gust.

Sunt artiști originali — fără sinceritate; cum sunt artiști sinceri — fără originalitate.

Ei nu se pot recunoaște—și îngădui — reciproc.

Publicul însă, îi savurează și-i aplaudă deopotrivă.

Ca și în relațiile sociale, în artă se cere o anumită discreție — fără de care opera tradează originea bassă a inspirației.

Pentru a evita acest neajuns, suspjecții afectează, în opera lor, — manierele elegante.

Sunt artiști de rasă nobilă, a căror producție e un grohăit perzistent.

Lașitate în fața criticii democratice?

Literatura e legată tiranic de verb. Oricât de răspândită pe glob, ea târăște după sine ghiulelele naționale.

Prin însăși materialul ce întrebuințează, **plastica** e universală.

Nu pricep însă, cum ar putea fi „**internățională**” — bunăoară o companie de navigație, ori o cocotă?

Toate neamurile pământului urmăresc de secole, fiecare după putere, același ideal de artă: **al omenirii**.

Pe măsura în care un artist se apropie de acest ideal, opera lui va să atingă **universalitatea**.

Cu o condiție: opera lui să rămână **națională** — și în acest **naționalism** personalitatea artistului să fie dominantă.

Între un pictor „**en vogue**” și un biet ins pierdut în singurătatea solemnă a câmpului — (dar care se bucură cu o religioasă bucurie și se teme cu o religioasă temere de succesivele aspecte ale peisagiului înconjurător; care se minunează de oameni și de lucruri ca și cum ochiul lui le-ar vedea pentru întâia oară; care aude cu adevărat glasul pietrelor moarte și cântecul șoptit al holdelor) — eu prefer pe bietul ins din câmp.

În cel dintâi e adescori o secătură împotăbită; în al doilea — un artist uriaș în devenire.

Multe s'ar schimba spre bine și spre drept în drămuirea valorilor noastre artistice, dacă criticii noștri — atât de voyajaji, de cetiți și de complicați! s'ar lăsa supliniți, o vreme, de insul a toate neștiutor — sosit cu sufletul proaspăt, din brazdă.

portretul său). Traducere din limba germană de L. T. Ediția IV. Vol. I. București, **Universala**, Alcalay & Co., [1926], 80 p. Lei 6. (Biblioteca pentru toți nr. 7).

Tolstoi (Lew N.). — Pe drumul Mântuirii (Deux pelerins). Povestiri. Traducere de G. B. Rareș. București, **I. Negreanu**, 1926, 126 p. Lei 22.

9 ISTORIE. BIOGRAFIE.

Gherghel (Ilie). — Pascua Romanorum: Fabula Iulii Caesaris? Un capitol d'n nomenclatura istorică română. București, (Tip. **Curții Regale**, F. Göbl Fii), 1926, 15 p.

Ghibu (Onisifor). — Cu gândul la Basarabia. Arad, **Librăria Diecezană**, 1926, 208 p. Lei 15. (Biblioteca Semănătorul Nr. 146—147).

Ghibu (Onisifor). — Dela Basarabia rusăscă la Basarabia românească. Analiza unui proces istoric însoțită de 186 documente. Vol. I. Cluj, (Tip. **Datina Românească**, Vălenii-de-Munte), 1926, CXC VII + 511 p. Lei 200.

Meteș (Ștefan). — Păstori ardeleni în Principatele române. Arad, **Librăria**

Publicul cere neconținut subiecte noi. Critica — forme noi.

Pus între ciocan și nicovală, artistul — strivit — avortează.

Avortonul — instalat cu misitic cereșmonial, în borcane de cristal, pe polițele contemporane — e proclamat: **artă nouă**.

Astfel, zi cu zi, se îngrămădesc borcanele prețioase, până ce atmosfera se îngreuiază de miros de hoituri.

Atunci, firește, stărvurile sunt înlocuite cu exemplare mai proaspete — dar, în grabă, borcanele de cristal rămân neșpulate.

Prin geamurile zoioase, conținutul se îmbracă în mister.

Un copil — scoborât dela munte într'un mare oraș infect, de pe Bărăgan — se văzu subit năvălit de muște.

Ignorând până atunci existența acestor găzani, spuse tare încântat mamei sale:

— Ce de mici prind să zboare, la târg puia de vultur!...

N. N. TONITZA

27 Iunie, 1831: S'a născut junimistul Pavel Paicu.

1841: S'a născut în satul Gălănești (Bucovina), poetul Samson Bodnărescu.

29 Iunie, 1837: S'a născut în Iași, Petru P. Carp.

1839: S'a născut în Iași junimistul Gheorghe Racoviță.

1 Iulie, 1838: Apare în Iași „**Alăuta Românească**” ca supliment literar la gazeta „**Albina Românească**”.

1865: Apare în Viena revista literară și școlastică „**Sionul românesc**” condusă de Dr. Gr. Silași.

1881: Apare în Iași revista „**Contemporanul**” condusă de I. Nădejde și V. G. Morțun.

1882: Apare în Cernăuți jurnalul bisericesc-literar „**Candela**”.

1917: A murit Titu Maiorescu.

2 Iulie, 1838: Apare în Brașov „**Focea pentru minte, inimă și literatură**” condusă de Gh. Bariț.

1897: Apare în Cernăuți gazeta „**Patria**”.

3 Iulie, 1850: Apare în Iași „**Zimbrul**” jurnal condus de A. Fotino și T. Codrescu.

Diecezană, 1925, 191 p. Lei 15. (Biblioteca Semănătorul, Nr. 111—113).

Müller-Langenthal (Friedrich). — Die Geschichte unseres Volkes. Bilder aus Vergangenheit und Gegenwart der Deutschen in Rumänien. Hermannstadt, **W. Krafft**, [1926], 188 p.

Vlădescu (I.). — Isoarele istoriei Românilor. I. Letopisetul dela Bistrița și letopisetul dela Putna. București, **Cartea Românească**, [1926], 138 p. Lei. 60.

a) **Războiul României 1916—1918**. (Istorie, Memorii, Impresii, etc.).

Kapri (Baron Valeriu). — Cazul fostului Colonel Alexandru Sturdza. Un episod din războiul mondial 1914—1918 pe frontul român. Oradea, (Tip. **Adolf Sonnenfeld**), 1926, 42 p. Fig. Lei 60.

b) **Biografie**.

Gross (Julius). — Markus Fronius. Leben und Schriften. Kronstadt, (Buchdruck. **Johann Gött Sohn**), 1925, 3 f. + 96 p. + 3 f. + 312 p. + 1 pl.

Adoveanu (Ion Marin). — Dramă și teatru. Studii și cronici. Arad, **Librăria Diecezană**, 1926, 255 p. Lei 20. (Biblioteca Semănătorul No. 160—163).

a) **Poezie**.

Anolescu (N. N.). — Imn soarelui. Poezii (1914—1924). Buzău, (Tip. **Luca Oprescu**), 1926, 48 p. Lei 50.

Amfrescu (Mihail). — Cântece și plângeri. Poezii 1860—1873. Ediția V (Cu portretul autorului). București, **Universala**, Alcalay & Co., [1926], 95 p. Fig. Lei 6. (Biblioteca pentru toți No. 3).

c) **Roman. Nuvelă. Discursuri**.

Aconescu-Dăești (D.). — Cum ucide Dragostea. Roman. București, **I. Negreanu**, 1926, 84 p. Lei 12.

Anu (A.). — Miresmele credinții (schite istorice). Odorheiu, (Tip. **Minerva**), 1926, 93 p.

Pedatu (Alex.). — Momente culturale și politice. Cuvântări (31 Octomvrie 1923 — 31 Martie 1926). București, (Tip. **Cărților Bisericești**), 1926, 137 p.

LITERATURĂ STRĂINĂ TRADUSĂ.
men Sylva. — De prin veacuri (cu

E C O U R I

REDACTIONALE

□ Spicuirile din presa timpului morții lui Eminescu incomplete cum sunt totuși nu sunt lipsite de interes. Ar fi trebuit să reproducem desigur pentru complexitatea tabloului și rândurile lui Maiorescu (*Convorbiri literare*, Noiembrie 1889) care se străduiesc să dovedească că Eminescu n'a fost nici sărac, nici nefericit.

□ In numerele viitoare vom publica proză și versuri de: H. Papadat-Bengescu, C. Ardeleanu, M. Celarianu, Sanda Movilă, Marcel Romanescu, Scarlat Struțeanu, P. Papadopol, Eugen Victor, etc.

PELERINAJUL LA MORMANTUL LUI MIHAIL EMINESCU

Duminică 27 Iunie (15 Iulie stil vechiu) se împlinesc 37 de ani dela moartea lui Mihail Eminescu. Cu acest prilej, comitetul pentru ridicarea unui monument în Capitală marelui poet român, a hotărât să organizeze un parastas urmat de un pelerinaj la mormântul din cimitirul Bellu.

Toate societățile culturale din Capitală au hotărât să ia parte la această solemnitate, care, judecând după azeziunile primite de comitet, va lua proporțiuni impunătoare.

Întâlnirea tuturor societăților participante va fi la orele 9 dimineața în parcul Carol I, alcea Arceilor romane, de unde cortegiul va porni spre cimitirul Bellu.

Se vor ține, de către însemnate personalități culturale, cuvântări despre viața și opera lui Eminescu.

Societățile corale cari doresc să participe la acest pelerinaj, la mormântul lui Mihail Eminescu, sunt rugate a-și trimite adeziunea la sediul comitetului monumentului, str. Sărindar Nr. 7, et. I.

□ Duminică la pelerinajul dela mormântul lui Mihail Eminescu va lua parte și societatea literară dela Arad „Ady Endre”. Președintele societății, cunoscutul scriitor Zoltan Franyio va ține o cuvântare în românește.

MONUMENT CARAGIALE

În vederea strângerei fondurilor necesare ridicării unui monument lui I. L. Caragiale, a avut loc o consfătuire la ministerul artelor, sub președinția d-lui V. Goldiș.

Se va face apel la toate așezămintele și instituțiile de cultură și de artă și la toate straturile societății, pentru adunarea fondului necesar, evaluat la 3 milioane lei.

Acețiunea va începe în Septembrie și concursul pentru schița monumentului lui Caragiale se va ține în Ianuarie 1927. La acest concurs vor participa numai sculptori români din țară sau străinătate.

MEMBRI ONORARI AI ACADEMIEI ROMANE

Academia română, în ședința intimă dela 10 Iunie curent, a ales cu unanimitate voturilor, membri onorari ai ei, pe d-nii: René Cagnat, secretar perpetuu al Academiei de inscripții din Paris, Edmond Pottier, maestru în arheologia clasică și reprezentantul Franței în Uniunea academică internațională, Franz Cumont, celebrul arheolog belgian și membru al Institutului Franței.

În aceeași ședință au fost aleși membri onorari ai Academiei, pastorul Roth din

Sas-Sebeș, cunoscutul compatriot dr. C. Levaditti și d. Petre Missir.

Academia Română a ales cu unanimitate de voturi, în ședința dela 12 Iunie curent, membru de onoare pe d. Charles Richet, laureat al premiului Nobel, membru al Institutului Franței, profesor al facultății de medicină din Paris, descoperitorul „Anafilaxiei”, unul din creatorii Seroterapiei și luptător luminat în domeniul Metapsihiei.

DESVELIREA BUSTULUI LUI COȘBUC

□ Duminică 20 Iunie, s'a sărbătorit desvelirea bustului poetului G. Coșbuc, la Năsăud, în fața liceului grăniceresc.

Au luat parte numeroase delegații ale diferitelor societăți și instituții culturale din întreaga țară.

După oficierea serviciului divin de către canonicul Octav. Domide, au vorbit d-nii: I. Păcurariu, prof. V. Bichigeanu, directorul liceului, I. Lupas, profesor universitar și ministru al ocrotirilor sociale, din partea guvernului, G. Bogdan-Duică, din partea Academiei române, Liviu Rebreanu, președintele S. S. R., G. Lungulescu, din partea Casei Școalelor, preotul Grigore Pletosu, din partea bisericii ortodoxe Octavian Domide, din partea bisericii greco-catolice, V. Onișor, profesor, din partea Universității din Cluj, Valeriu Seni, reprezentantul corpului didactic și studentul Romulus Rebreanu.

În timpul solemnității, corul liceului „G. Coșbuc” a cântat diferite imnuri.

În după amiaza și seara aceleași zile au avut loc în curtea și aula liceului frumoase serbări culturale, cu diferite producții executate de către elevii școlii secundare de fete „Principesa Elena” și elevii liceului „G. Coșbuc”.

Oaspeții au vizitat casa poetului în satul Hordon, lângă Năsăud.

La toate aceste serbări au luat parte d-na Coșbuc, soția poetului, împreună cu rudele sale din ținutul Someșului.

COMEMORAREA LUI ȘALOM ALECHEM

Duminică seară a avut loc în sala „Barașeșcu” comemorarea festivă a renumitului scriitor evreu Șalom Alechem. Au luat cuvântul d. dr. Ghelenter, Sternberg și părintele Gala Galaction; d. Morțun dela Teatrul Național a citit o schiță a marelui umorist „Cujițașul”.

PREMIU ACADEMIC

□ Academia Română a consacrat opera de mare valoare a d-lui H. Tik-tin, „Dicționarul limbii române” cu un premiu special al Academiei de 100.000 lei.

COMEMORAREA PICTORULUI LUKIAN

□ Duminică 4 Iulie, ora 10 dim. va avea loc, la biserica Boteanu, un parastas pentru pomenirea a zece ani dela moartea pictorului ȘTEFAN LUKIAN.

După slujba religioasă, reprezentanții ministerului de arte, membrii Sindicatului artelor frumoase și admiratorii marelui înaintaș al plasticeii românești, vor face un pelerinaj la mormântul artistului — din cimitirul Bellu.

INAUGURAREA FUNDAȚIUNII „C. N. VASILIU-BOLNAVU”

Joi dimineața s'a făcut inaugurarea fundațiunii universitare „C. N. Vasiliu-

Polnavu”. A fost o adevărată sărbătoare, la care a luat parte o selectă asistență.

A scos în evidență prin cuvinte elocvioase, frumosul gest al fondatorului, Patriarhul Miron, d. ministru P. P. Negulescu, cărora li-a răspuns d. Vasiliu-Bolnavu, arătând că a făcut această operă din pornirea sinceră a inimii de a veni în sprijinul tineretului universitar, care se sbate în ghiarele celor mai istovitoare nevoi materiale.

MAREA NOASTRA

În prima „pagină culturală” a „Universul”-ui, d. Emanoil Bucuța a publicat un articol de poezie și de tristete despre puținul interes ce, noi Români, purtăm mării noastre.

Noțiunea mării n'o avem, deși ne place și vrem pridvorul de pământ cu orz, cu săpături arheologice, cu canarele de piatră și cu tătări, care ajung până în marginea ei. Singura publicație de cinstă care s'a născut aci se numea Analele Dobrogei și era plină și ea de duh continental. Un comandor a ridicat odată glasul, dar vorbea mai mult de flotă de război decât de mare și acel glas a căzut ca un pavilion festiv retras după ce festivitatea s'a sfârșit.

Ceace știm despre sărătura mării, 18 grame la suta de grame de apă față de 38 în Mediterana, despre marea moartă de hidrogen sulfurat dela 200 de metri adâncime în jos, despre cele 881 de specii animale de aici alături de 6-7000 ale Mediteranei, sunt rezultate ale științei ruse, care încă din veacul al optzecelea se așezase într-o stație biologică la Sevastopol și a făcut apoi un veac și mai bine expediții oceanografice dealungul și dealatul acestor parașini mișcătoare. Călătoria după fozcele Caliacrei și după moluștele sau varelul de pe Coasta de Argint, a lui Borcea, care era mai mult de control de cât de descoperire, trebuia să aducă cel puțin o înjghebare de cercetări anume la Agigea. N'am mai auzit de ea. Și dacă n'am auzit eu, care stau cu urechia aplecată, ceilalți n'au auzit nici atât. Iar mie imi pasă de deschiderea până la mare a unui drum împărătesc, pe care să poată merge neamul meu tot. Vreau să aud, strigat de el, de pe un promontoriu cu spumă de val și de aripi de pescăruș, cuvântul celor zece mii, de al căror neam și isprăvi vorbesc din gura de melc marin a trecutului, peste tot Pontul Euxin: Taurida cu Ifigenia, Colchida Argonauților, Panticapea, Chersonesul, Olbia, Tomis, Calatis, Odessos...”.

DIN STRAINATATE

□ Această informație am putea-o intitulă „Shakespeare și regii” pentru că după arderea teatrului său dela Straförd sur-toom, mai mulți suverani s'au asociat la proiectul reclădirii teatrului distrus de foc.

Regele și regina Belgiei au transmi prin ambasadorul țării lor la Londra un mesagiu președintelui „Societății Shakespeare” din care cităm: „Shakespeare este un poet care aparține omenirii și drept ca lumea întregă să se asocieze oricărui proiect care tinde să exalteze gloria acestui geniu universal”.

Regele Italiei, regina Olandei, și regele Norvegiei în mesagiile lor nu gîndes altfel.

Redactor PERPESSICIUS